

AY-LIIKKEEN KOULUTUS MUUTTUVASSA MAAILMASSA

Säröä ja kriittistä pedagogiikkaa

JARI TOIVO

Pro Gradu

507582

KASVATUSTIEDE

15.6.2020

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. MITÄ TUTKIN JA MIKSI	4
3. KANSANVALISTUKSEN JA	6
3.1 Työväenopistot	6
3.2 Ammattiyhdistyskoulutuksen vaiheet	7
3.3 Ay-liikkeen koulutustarjonta	9
4. TEORIAT	15
4.1 Pragmatismi	15
4.2 Säröpedagogiikka	17
4.2.1 Epistemologinen vastuu	18
4.2.2 Eksistentaalinen vastuu	20
4.2.3 Eettinen vastuu	22
4.3 Kriittinen pedagogiikka ja kasvatus	22
5. TUTKIMUSONGELMA	25
6. FENOMENOLOGIA; FENOMENOGRAFIA JA ANALYYSIT	26
6.1 Aineiston kerääminen	27
7. ENSIMMÄINEN ANALYYSI	30
7.1 Ennakkotiedot	30
7.2 Miten särö syntyi	33
7.3 Kuinka edunvalvoja toimii yhteiskunnan kentässä	35
7.4 Millainen on tieto menneestä	37
7.5 Millainen on käsitys on eurooppalaisesta ay-liikkeestä	38
7.6 Kriittinen ajattelu	41
8. EMPIIRINEN ANALYYSI , GROUNDED THEORY	41
8.1 Avoin koodaus/ merkityssisällöistä tutkimuskysymyksiin	46
9. LAYDERIN TUTKIMUSKARTTA	54
10. TUTKIMUSTULOS	56
10.1 Opetussuunnitelmatyön ja ay-koulutuksen näkökulma	58
10.2 Tutkimuksen uskottavuudesta	59
11. KOKEMUS TYÖSKENTELYSTÄ TÄLLÄ MENETELMÄLLÄ	60
LÄHDELUETTELO	61
Liite 1 Edunvalvontasanasto	64
Liite 2 Haastateltujen taustatiedot	65
Liite 3 SAK:n saavutuksia	66

1. JOHDANTO

Ammattiyhdistysliikkeen koulutus on usein huonosti tunnettu. Koulutus on myös muuttunut yleissivistävästä koulutuksesta työehtosopimusten ja työlainsäädännön edellyttämäksi polkumalliseksi edunvalvontakoulutukseksi. Historiallisesti koulutuksella, jonka voi katsoa alkaneen jo 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä suurimmilla tehdaspaikkakunnilla, on ollut tärkeä yhteiskunnallinen rooli. Kansansivistystyö, kuten luku- ja laskutaito, oli ensimmäisenä tavoitteena kulkien pikkuhiljaa itsenäisyytemme alkuaikoina neuvottelupöytiin, missä rakennettiin suomalaista yhteiskuntaa ja sivistystä. Työväenliikkeen kouluttamat aktiivit olivat voimakkaasti mukana hyvinvointivaltion kehittämistoimissa ja myös synnyttämässä sekä perus- että nykymuotoista ammattikoululaitosta sotien jälkeisen ajan yhteiskunnallisesti toimeliaana aikana. Ammattiyhdistysliikkeen koulutus on toiminut myös vahvana työturvallisuuden edistäjänä unohtamatta muita työelämän uudistuksia. Tämän tutkimuksen aiheena on fenomenografisen ja grounded theoryn metodien keinoin kartoittaa syitä sille, miten ja miksi nykyiset edunvalvojat ovat koulutusurallensa päätyneet, kuinka aktiivit he toimivat yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsoen, kuinka hyvin he tuntevat edellä mainittua historiallista kehitystä ja mistä he ovat tietämyksensä omaksuneet. Lisäksi selvitetään edunvalvojen käsitystä ja suhtautumistapaa eurooppalaiseen päätöksentekoon ja globalisaatioon. Analyysia tehtäessä koetetaan myös pohtia, onko ammattiyhdistysliike menettänyt tai menettämässä vaikutusvaltaansa niin työpaikoilla kuin yleisemminkin yhteiskunnassa. Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) on graduni tekemisen aikana irtaantunut tulopoliittisista kokonaisratkaisuksista vuonna 2016 ja siirtänyt neuvotteluvastuun liitoille. Tämän seurauksena ammatillisten keskusjärjestöjen (Akava, SAK, STTK) neuvotteluvallta on vähentynyt. Työnantaja puolen tavoitteena on neuvotteluiden siirtäminen paikallisiin sopimuksiin yksittäisten yritysten tasolle ja työehtosopimusten yleissitovuudesta irtautuminen. Neuvotteluympäristö on siis muuttunut, lisää osaamista tarvitaan, mutta samaan aikaan luottamusmiesten koulutusta pyritään supistamaan. Merkittävää on myös laajeneva kansainvälisyys, yrityksillä on toimipisteitä ja tuotantoa niin Euroopassa kuin muuallakin maailmassa. Kuinka vastata lainsäädännön velvoittamaan yhteistyövaatimukseen, jos toimijoilta puuttuu halua, osaamista ja toimintaedellytyksiä. Teoriat, jotka edeltävät ja ohjaavat tätä tutkimusta, pitävät sisällään vahvan yksilön kokemusmaailman johdattavan kontekstin - John Deweyn kokemuksesta ja tekemällä oppimisesta Anita Malisen tutkimaan

särön syntyyn ja säröpedagogiikkaan päättyen kriittiseen ajatteluun ja opiskeluun Freiren, Suorannan, McLarenin ja Brookfieldin hengessä.

Asiasanat: sanasto liitteenä 2

luottamusmies, työsuojeluvaltuutettu, edunvalvonta, ammattiosasto, ammattiliitto, ammatillinen keskusjärjestö, säröpedagogiikka, kriittinen ajattelu, pragmatismi, yhteiskunnallinen ajattelu ,oppija/oppilas/opiskelija

INTRODUCTION

The purpose of the study is to find out the experiences of those involved in the exercise of trade union interests in learning-related distortions and the linkages of the loyalist career. The third issue is their perception of the history of trade union movement and society. The fourth theme, in turn, opens up the perspectives of interviewees to European and Global Trade Union work.

2. MITÄ TUTKIN JA MIKSI

Tämän tutkimuksen lähtökohtana on halu selvittää, kuinka erilaiset edunvalvonta tehtävissä toimivat henkilöt kokevat sekä tehtävän haasteet, että erilaiset siirtymät tai nivelvaiheet. Kiinnostavaa on myös, kuinka heidät perehdytetään, millaisia tuutori- tai mentorijärjestelmiä ammattiyhdistysliikkeellä mahdollisesti on sekä millainen on aktiivitoimijan oma kokemus tiedontarpeista. Missä määrin ja miksi ammattiyhdistysliike on menettänyt asemaansa kansan kouluttajana ja yhteiskunnallisena vaikuttajana? Tutkimuksen tieteenfilosofisena lähtökohtana on jonkinlainen fenomenologian ja kriittisen teorian risteymä, ja metodina fenomenografisella strategialla toteutettu haastattelututkimus, jonka kohteena on heterogeeninen edunvalvonnan

ammattilaisten ryhmä. Joukkoon mahtuu niin eripituisia ajanjaksoja toimineita luottamusmiehiä, joista joillakin on myös työsuojeluun liittyviä tehtäviä, työsuojeluvaltuutettuja, ammattiliittojen palveluksessa olevia toimitsijoita sekä liittojen hallinnollisissa tehtävissä toimivia (valtuustot, liittokokoukset ja valiokunnat). Haluan tutkia kohdejoukon kuvauksia, käsityksiä, ymmärtämisen tapoja ja ilmiöiden käsitteellistämistä.

Toisena kärkenä haastatteluissa on yhteiskunnallisen ajattelun merkitys haastateltavalle: miten yhteiskunnallinen ajattelu ilmenee joko kunnallisen tai valtiollisen edustustehtävän kautta tai yleensä erilaisina kriittisinä ajattelumalleina, ja nouseeko haastateltavien kommentteissa esiin kriittisen ajattelun merkkejä tai jopa ratkaisumalleja.

Kolmantena voi mainita kartoituksen historiallisen ajattelun näkökulmasta. Kuinka hyvin edunvalvontatehtävissä toimivat aktiivit tuntevat ammattiyhdistysliikkeen historiaa ja hyvinvointiyhteiskunnan kehityksen vaiheita?

Työskentelen Kiljavan opiston/Voionmaan koulutuskeskuksen edunvalvonnan opettajana. Kiljavan opisto toimii kansanopiston statuksella, pääsääntöisesti ammattiyhdistysliikkeen koulutuslaitoksena eteläisessä Suomessa Nurmijärvellä. Edunvalvontaan liittyvien ns. lyhytkurssien (1-4 viikkoa) lisäksi opiston omaan koulutustarjontaan kuuluu erilaisia ammatillisia koulutusjaksoja, kuten rakennusalan mittamieskoulutus ja ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen vastaanottaminen. Eräopaskoulutus on myös opetusohjelmassa ja kestää noin kaksi lukukautta. Kiljavan opisto järjestää myös alueellista peruskoulutusta luottamusmiehille ja työsuojeluvaltuutetuille, teemaseminaareja ja erityisryhmille suunnattuja tapahtumia, mukaan lukien kesäyliopisto. Kiljavan kampuksella toimii Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisö- ja seikkailupedagogeja valmista koulutus. Voionmaan koulutuskeskus, joka yhdistymisen kautta on osa Kiljavan opistoa, toimii Tampereella ja järjestää edellä mainittujen lyhytkurssien lisäksi erilaisia media-, esiintymis- ja järjestökoulutuksia edunvalvojille, käyttäen hyväkseen myös yliopisto yhteistyötä. Tutkimuksen tilauksena voi näin ollen pitää lisääntyvää ymmärrystä oppilaidemme lähtötasosta, jolloin esimerkiksi pedagogisten käytäntöjen suunnittelu niin kurssi- kuin seminaari tasollakin helpottuu. Löydämme kiinnostavia uusia kurssimuotoja esimerkiksi kriittisten medianlukutaitojen osalta sekä voimme reflektoida omia opetuskäytäntöjämme yhteisissä koulutustilaisuuksissa opettajakunnan osaamisen kehittämiseksi.

3. KANSANVALISTUS JA AMMATTIYHDISTYKÖULUTUKSEN HISTORIAA

Kansanvalistustyön lähtöpisteenä voi pitää autonomian vaikutusta Suomessa 1800-luvun ensimmäisistä vuosikymmenistä lähtien ja eurooppalaisten aatteiden rantautumista pohjolaan. Nationalismin, liberalismien ja hiukan myöhemmin sosialismin aatteet voimistuivat. Nationalismi synnytti voimakkaan kansallismielisyyden, fennomanian ja henkilöityi J.V. Snellmannissa. Liberalismi taas vaikutti svekomaanien, ruotsalaisuuden, kannattajien keskuudessa. Hiukan myöhemmin sosialismi tarjosi uuden ajattelusuunnan työntekijäasemassa oleville. Tärkeimmiksi ajan sivistystraditioiksi onkin määritelty fennomaaninen, liberaali ja demokraattinen traditio. Fennomaaninen traditio oli tyypillisesti ylhäältä alaspäin tapahtuvaa valistustyötä, toisin sanoen sivistyneistöltä rahvaalle. Tärkeää tälle suuntaukselle oli Suomen Kirjallisuuden Seuran perustaminen vuonna 1831. Liberaalinen traditio taas pyrki osallistumisen tasa-arvoisuuteen. Sivistysseuroihin ja muun muassa vapaapalokuntiin otettiin väkeä kaikista yhteiskuntaluokista. Demokraattinen traditio voimistui työväen omissa järjestöissä, kuten myös nuorisoseura- urheilu- ja raittiusliikkeessä. Tällöin elettiin 1800-luvun viimeisiä vuosikymmeniä. (Aaltonen & Tuomisto (toim.) 1991, 10-27).

3.1 Työväenopistot

Aukusti Dahlbergin (1884) sanoin: ”Työväenopiston tarpeellisuuden tulee helposti huomaamaan jokainen, joka on vähimmässäkin määrässä tehnyt tuttavuutta työmiesten kanssa ja kuunnellut eri tilaisuuksissa heidän keskustelujaan. Heidän joukossaan on monta teeskentelemätöntä, turmeltumatonta katsantokantaa, joissa terve järki, epäämätön elämäkokemus ja käytännöllinen silmä punnitsevat yksinkertaisempia yhteiskunnallisia kysymyksiä. Mieluinen tehtävä on tunnustaa, että tässä kohden monet työväestön keskuudessa perustetut yhdistykset ovat arvaamattoman hyväntyön suorittaneet mieliä kypsyttäessään ” (Aaltonen & Tuomisto (toim.) 1991, 214).

Fennomaanit olivat aloittamassa myös työväen sivistystyötä jo muutamaa vuosikymmentä aikaisemmin ennen Dahlbergin mietteen kirjoittamista. Varsinkin kaupungeissa oli mahdollista käydä tehtaiden järjestämiä sunnuntaikouluja, joiden alkuopetus auttoi myöhemmässä itseopiskelussa. Suosittuja toimia näin opiskelleille työväestön edustajille oli perustaa luku- ja raittiusseuroja ja toimia kirjastojen, koulujen ja kansantajuisten luentojen puuhamiehinä. Ilmiö oli hyvin tyypillinen varsinkin Tampereella, ja Haapalan (1986) sanoin kyseessä oli työläisfennomania. Usein näin tietoa omaksuneita työntekijöitä käytettiin myöhemmin opettajina, toimittajina ja työjohtajina. Kuvaavaa onkin juuri Tampereella syksyllä 1872 virinnyt ajatus luentojen pitämisestä työväelle. Alusta lähtien esitelmäsiinä oli tehtaalta tulleita, sivistysharrastuksen innoittamia työntekijöitä. Mielenkiintoista on myös tehtaalaisten pitämien luentojen aiheet, jotka käsittelivät Suomen historiaa, kirkkohistoriaa, työn kunniaa ja luonnonoppia. Luennot saavuttivat myös suuren menestyksen, ja niillä oli ”vankasti väkeä, aivan huoneet täpösen täynnä”. (Kanerva 1972, 182–186)

Varsinaiset työväenyhdistykset alkoivat toimia 1880-luvulla ja sivistysharrastuksen organisointi siirtyi pikkuhiljaa niihin. Huomattavaa on myös se, että tuon ajan yhdistykset toimivat sivistyneistön johdolla eikä varsinaisiin edunvalvontakysymyksiin juuri puututtu. Seuroja johdettiin kristillisessä ja suomalaisuuden hengessä sekä vältellen varsinaisia työpaikkoihin, työoloihin ja työaikoihin liittyviä kysymyksiä. Esimerkiksi Tampereella 1899 aloittaneen Suomen ensimmäisen työväenopiston opintosuunnitelmassa mainittua yhteiskuntaoppia ei aluksi hyväksytty, vaan se korvattiin mittausopilla. Muina aineina opetusohjelmassa olivat muun muassa laulu ja piirustus. (Aaltonen & Tuomisto 1991, 23–27)

3.2 Ammattiyhdistyskoulutuksen vaiheet

Ammattiyhdistyskoulutuksen tie reilun sadan vuoden aikana on kulkenut luku- ja kirjoitustaidon harjaannuttamisesta, pitkäkestoisen yleissivistävän koulutuksen kautta lyhyihin, tarkasti rajattuihin kursseihin. Parhaimmillaan koulutuspolku on johtanut esimerkiksi Kiljavan opistosta Työväen Akatemian kautta Yhteiskunnalliseen korkeakouluun (myöhemmin Tampereen yliopisto). Ajanjakson kuvaamiseen käytän Tuomiston & ym mukailtua taulukkoa joka alkuperäisessä versiossaan on vertailu Englannin, USA:n ja Suomen ammattiyhdistyskoulutuksen vaiheista. Esittelen myös tämän päivän koulutussisällön käyttäen

esimerkkinä Teollisuusliiton Murikka-opistoa sekä käyn lyhyesti läpi muut koulutuksen tarjoajat. (Tuomisto, J., Heikkilä, K., Juhela, A., Poikela, E. & Vuorikoski, M. 1996, 79-81)

Työväen sivistystyön vaihe 1907-1940

Tässä vaiheessa merkityksellistä oli työväestön aktivointi ja kiinnittyminen ay-liikkeeseen. Kauteen sisältyi voimakkaita historiallisia tapahtumia sortokaudesta Lapuanliikkeeseen ja kansalaissodasta talvisotaan, jotka vaikuttivat omalta osaltaan työväestön elämään. Mainittavaa on kansalaissodan, joka murskasi työväenliikkeen, jälkeinen aika. Kansalaissodan kokemusten jälkeen monet työväenliikkeen johtajista ryhtyivät etsimään totuutta tieteestä ja korostivat inhimillisyyttä sivistystyössä. Työväen aseman parantaminen koettiin välttämättömäksi, ja sivistyksestä haettiin voimaa toimintaan. Kun työväenopistojen (esim. Tampere 1899) toimintatavat muuttuivat kunnanvaltuustojen valitessa opistojen johtokunnat syrjäyttäen työväenedustajat, oli mietittävä muita toimintatapoja. Pelastajaksi työväensivistykselle tulikin 1919 perustettu Työväen Sivistysliitto (TSL), alullepanijoinaan lähinnä Sosialidemokraattinen Puolue ja Kulutusosuuskuntien Keskusliitto. Koulutustavoitteena oli yleissivistys, yhteiskunnallis-poliittiset perustiedot ja ay-tietous ja kohderyhmänä koko työväestö. (Vesterinen 1990, 12-13.)

Ay-koulutuksen vakiintumisen kausi 1940-1968

Vakiintumisen kaudella pääpaino oli toiminnan vakiinnuttamisessa, yhteiskunnallisen vaihtoehdon tarjoamisessa ja jäsenistön integroinnissa. Koulutuksen pääpaino oli edelleen yleissivistävässä opiskelussa mukaan lukien ay-perustiedot. Varsinainen luottamusmieskoulutus oli lähtökuopissaan. Aikakaudella perustettuja organisaatioita olivat Kiljavan Opisto (1950), Pohjolan Opisto (1956) ja Kansansivistysliitto KSL (1964). Yhteiskuntaan vaikuttavista tapahtumista voi mainita päättyneen Jatkosodan, sotakorvausvuodet, yleislakon ja ensimmäisen tulopoliittisen ratkaisun (Liinamaa 1968).

Ay-koulutuksen laajenemisen kausi 1969-1990

Laajeneminen käynnistyi edellä mainitusta tulopoliittisesta ratkaisusta, jossa sovittiin koulutuksesta ay-henkilöille. Tavoite olikin sopimusjärjestelmän vaatimasta koulutuksesta huolehtiminen unohtamatta jäsenistön integrointia ja edunvalvojien toiminnan tehostamista. Uusia koulutusorganisaatioita syntyi, esimerkiksi Metalliliiton Murikka-opisto (1977), Rakennusliiton Siikarantaopisto (1981) ja kunta-alan Raasepori-opisto (1985). Aikakaudella

koettiin ensimmäinen öljykriisi, Neuvostoliiton alkavan hajoamisen vaikutus vientiteollisuuteen ja ensimmäiset 90-luvun laman merkit.

Ay-koulutuksen uudelleen organisoitumisen vaihe (1991—)

Edelleen jatkuvalle uudelleenorganisoitumisen ajalle tyypillistä on muutos. Yrityskohtaisen ay-kulttuuri, yhteistoiminnan edistäminen, ammatillisen koulutuksen ja muuttuvien työmarkkinoiden hallinta ohjaavat koulutustarvetta. Kohderyhmät ovat laajentuneet käsittäen koko yrityksen työntekijäkunnan, rivijäsenet, työttömät ja syrjäytymisvaarassa olevat koulutuksen päivitystä tarvitsevat. Uusina kouluttajina mukaan tulleita on esimerkiksi Koulutussäätiö, Kehittämiskeskus, liittojen koulutusorganisaatiot ja paikalliset ay-koulut. (Tuomisto & ym, 148–149)

3.3 Ammattiyhdistysliikkeen koulutustarjonta

Koulutustarjonnan laajasta kirjosta esimerkkinä voi käyttää Metallityöväen Liiton Murikka-opistoa. Päätös Murikka-opiston perustamisesta tehtiin vuonna 1971 sopimus pohjaisen luottamusmieskoulutuksen lisääntyessä. Opistorakennus valmistui vuonna 1977 luonnonkauniiseen niemeen Terälahteen noin 30 km Tampereelta. Koulutus tapahtuu pääasiassa kolmesta viiteen päivään kestäville lyhytkursseilla, jonka ajan opiskelijat asuvat opistolla. Ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet ovat alueella loistavat ja runsaasti käytetyt.

Luottamusmiesten perus- ja jatkokoulutus

Peruskoulutuksen aloittaa oikeudellisen ajattelun ja hyvien työtapojen esittely. Seuraavien päivien aikana tutustutaan työsuhteen säännöstyslähteisiin, kuten työsopimukseen, työehtosopimukseen ja työlainsäädäntöön ja tehdään aiheisiin liittyviä harjoituksia. Koulutusviikon loppupuolella aiheina ovat luottamusmiehen ja muuttuvan toimintaympäristön välinen vuorovaikutus sekä neuvotteluharjoitukseen valmistautuminen. Kyseinen harjoitus päättää opetusviikon. Viimeisenä osiona käydään läpi jatko-opinnot sekä käydään keskustelu henkilökohtaisen opintosuunnitelman teosta.

Jatkokurssin ensimmäinen viikko alkaa peruskurssin pääaiheen, työsuhteen säännöstyslähdeiden, kertauksella. Viikon pääteema on kuitenkin yhteisöllinen oppiminen runsaan ryhmätyöskentelyn muodossa. Viikkoon kuuluu myös olennaisesti sekä Metalliliiton edustajien osio (fuusion jälkeen Teollisuusliitto). Opetusviikon viimeisenä päivänä käsitellään ammattiyhdistysliikkeen historiaa 1800-luvulta nykypäivään sekä kansainvälisiä yhteyksiä.

Toinen viikko kehittää niin neuvottelu- kuin puhetaitoja. Viikko alkaa puheviestinnän opetuksella ja jatkuu ryhmätyöskentelyllä yritystalouden parissa. Kolmantena päivänä oppilaat pitävät puheen itse valitsemastaan aiheesta. Puhe myös videoidaan ja analysoidaan kannustavasti. Opetusviikko sisältää myös peruskurssia perusteellisemmän neuvotteluharjoituksen. Perjantain ohjelmassa on jäljellä ryhmätentti, kolmen opetusviikon aikana käsitellyistä aiheista sekä tarkempi ohjeistus henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekoon. Samoin käydään tarjolla oleva koulutuspolku läpi sekä pohditaan luottamusmiehellä tärkeitä aihealueita.

Kurssien työtapana on opetuskeskustelu, joka mahdollistaa kaksisuuntaisen vuorovaikutuksen. Ryhmätyöskentely lisää yhteistoiminnallista oppimista, ja oppilaita tuetaan myös verkostoitumisessa. Illat opistolla ovat hedelmällisiä vertaiskeskustelulle ja omalla työpaikalla ilmenneiden ongelmien käsittelylle.

Muu koulutus

Työsuojelukoulutuksen perusosa on yhtenevä luottamusmieskoulutuksen osalta ajallisesti, 1+1+1 viikkoa, keskittyen aihealueen lainsäädäntöön. Tämän lisäksi opistolla on tarjottavana runsaasti erilaista täydennyskoulutusta, palkkaustekniikasta, paikallisen sopimisen kautta riskien arviointiin vain muutamia mainitakseni. Järjestö koulutuksen opiskeluaiheina voivat olla vaikkapa ammattiosaston johtaminen, kansainvälisyys, taloudenhoito ja kirjanpito.

Kaikille jäsenille avoimia ovat myös ns. pitkät kurssit joiden kesto on yhdestä kolmeen kuukautta. Kuukauden kurssin ensimmäinen viikko keskittyy yksilön sosiaaliseen rooliin ottaen huomioon omat voimavarat ja työhyvinvoinnin. Mukana seuraa myös edunvalvojan eettinen ohjeisto. Toisella viikolla käsitellään työelämän kehittämistarpeita, hyvinvointia sekä

pohditaan tutkivaa oppimista suhteessa työelämän muutokseen. Viikko vahvistaa argumentaatiota, puheviestintää ja havainnollistamista. Kolmannen viikon teemana on uusiutuva ammattiyhdistysliike ja tutkiva oppiminen. Taidollisesti viikko on kehittävää kirjoittamiselle. Neljäs viikko keskittyy kansalaisyhteiskunnan tulevaisuuteen ja siihen vaikuttaviin kysymyksiin. Teemoja käsitellään tutkivaa oppimista soveltaen pienryhmissä ja taidollisesti ajatellen kehitystä tapahtuu opetusviestinnässä, tiedottamisessa ja tiedonhankinnassa.

Kolmen kuukauden kurssi toimii samoin periaattein kuin kuukauden kurssi mutta asioihin paneudutaan perusteellisemmin. Yhteisiä opintoja kurssilla ovat yhteiskunnan ja työelämän muutos, taloustieto ja työehtosopimus neuvottelu, jota harjoitellaan simultaationa, sekä tietotekniikan, kirjoittamisen ja puheviestinnän opinnot. Kurssiin liittyy myös opintomatka Saksaan, jossa tutustutaan saksalaiseen yhteiskuntaan, siellä tapahtuvaan teollisen yhteiskunnan muutokseen sekä ammattiyhdistysliikkeen strategisiin valintoihin. Isäntänä vierailulla toimii IG-Metall, Saksan metallityöväen liitto. Kurssilla on myös mahdollista suorittaa erilaisia vapaavalintaisia opintosuoritteita jotka vuonna 2010 itse osallistuessani kyseiseen koulutukseen, olivat tietokoneen A-ajokortti, työlainsäädännön perusteet (2op), sosiologian perusteet (4op) ja edunvalvojan taloustieto-syventävät opinnot.

Muita ay-liikkeen kouluttajia

Työelämäopistot

Työelämäopistot ovat yhteiskunnallisesti suuntautuneita oppilaitoksia. Ne pyrkivät aktiivisesti omalla toiminnallaan, opetustarjonnallaan ja vaikuttamistyöllään kehittämään suomalaista työelämää paremmaksi.

Työelämäopistot ry (jatkossa T-opistot) on perustettu vuonna 2010. Kaikki yhdistykseen kuuluvat opistot ja opintokeskukset ovat kytkeytyneet suomalaiseen työelämään. Poliittiset sidonnaisuudet myös vasemmistopuolueisiin ovat olemassa. Ryhmään kuuluu Kiljavan opisto/Voionmaan koulutuskeskus, Teollisuusliiton Murikka, JHL-opisto, Aktiivi-instituutti ja

Työväen Akatemia ja KSL (Kansansivistysliitto, VAS), TSL (Työväen sivistysliitto, SDP) ja Toimihenkilöliitto Pro:n ylläpitämä TSJ.

Kaikki opistot ja keskuksat ovat keskittyneet pääasiassa lyhytkurssi koulutukseen pois lukien Kiljavan opisto/Voionmaan koulutuskeskus ja Työväen Akatemia, joiden koulutustarjonnassa on linjaopintoja sekä ammattitutkintoon tähtäävää koulutusta.

JHL-opisto

Opisto toimii Helsingissä, Sörnäisten rantatiellä ja on keskittynyt valtion ja kunnan työntekijöiden edunvalvonta ja järjestökoulutukseen. Kurssitarjonnasta löytyy, kuten edellä Murikan kohdalla, luottamusmies- ja työsuojelukoulutus, yhteistoimintakoulutus, järjestökoulutus, ammatilliset opintopäivät ja yhteistyökoulutus. Koulutukset on osittain suunnattu juuri ammatillisesti/alakohtaisesti. Itse ammattialoista voi mainita esimerkkinä sosiaali- ja terveysalat, kasvatus- ja ohjausalat ja turvallisuusala. Kurssien kesto on 2-5 päivää, pois lukien kuitenkin ns. kolmen kuukauden koulutus, jonka ainoa tarjoaja on ay-kentässä edellä mainittu Murikka. JHL-opisto järjestää myös alueellista koulutusta, uusimpana Tampere 2020, ja tekee yhteistyötä muiden Työelämäopistojen kanssa (yhteistyöstä tarkemmin Voionmaan koulutuskeskuksen osiossa).

Aktiivi- instituutti

Aktiivi-instituutin opiskelijoina on toimihenkilöitä eri tehtävistä. Liitoista Super ja Tehy ovat hyvin edustettuina. Kurssitarjonta on samankaltainen ja samanpitäinen kuin muissa T-opistoissa: kurssit kestävät tavallisesti 2-4 päivää. Aktiivi-instituutti tarjoaa myös alueellista koulutusta eri aihealueista ja on linkittynyt Helsingin aikuisopiston kanssa. Itse opisto on kaupunkiopisto ja sijaitsee Mikonkadulla Helsingin ydinkeskustassa.

Kiljavan opisto/ Voionmaan koulutuskeskus

Vuonna 2016 tapahtuneen yhdistymisen jälkeen on ay-koulutuksen osuus Kiljavalla vähentynyt merkittävästi. Tähän yhtenä syynä on edellä mainittu Teollisuusliiton synnyttänyt fuusio, jolloin opiskelijoita siirtyi Murikka-opistoon. Ay-koulutus jatkuu kuitenkin edelleen niin Kiljavalla ja Voionmaan koulutuskeskuksessa Tampereella kuin alueellisena koulutuksena. Toisaalta ammatillinen koulutus, eräoppaan, mittamiehen ja rakennusalan ammattitutkinnot ovat voimissaan, kuten myös elokuva ja tv-tuotannon ja valokuvauksen ammattitutkinnot Voionmaalla. Voionmaan koulutuskeskuksessa on käynnistetty laaja yhteistyö Avoimen yliopiston kanssa psykologian, kasvatustieteen ja politiikantutkimuksen/historian aloilla. Koulutus edellä mainituissa on kestoltaan yhden lukuvuoden mittainen ja suoritustavoitteena on vähintään perusopinnot (25op).

Työsuojeluhenkilöstölle on Turvallisuustekniikan perusopinnot (20 op), jonka järjestämisessä kumppanina on Tampereen yliopisto (Hervanta).

T-opistojen yhteinen kurssi, Kansainvälisen yhteistyön koulutusohjelma, on Voionmaan järjestämä kokonaisuus. Opiskelu tapahtuu lyhytkursseina (3 pv) JHL-opistossa, Murikassa, Aktiivi-instituutissa ja Voionmaalla. Kurssiin sisältyy myös koulutuspäivät (4) Brysselissä ja poliittisten sidosryhmien tapaaminen.

Merkittävin ja pitkäkestoisin yhteistyö kuitenkin aloitettiin JHL-opiston, Voionmaan ja Avoimen yliopiston kanssa syksyllä 2019, kun ns. VAKA-koulutus alkoi. Koulutus on suunnattu lastenhoitajana toimiville ja tavoitteena on mahdollistaa hakeutuminen varhaiskasvatuksen opettajan monimuoto-opintoihin. Noin puolentoista lukuvuoden aikana opiskelijat suorittavat perusopinnot kasvatustieteistä, mahdollisia aineopintoja, palauttavat mieleen opiskelutaitoja, harjaantuvat tieteelliseen kirjoittamiseen ja korkeamman tason opiskeluun yleensä. Syy koulutuksen kehittämiseen oli varhaiskasvatuslain muutosten johdosta, aiempaan verrattuna varhaiskasvatuksen opettajia lisätään huomattavasti ja esimerkkinä Uusimaa, jossa JHL-opiston keräämien tietojen mukaan on tarve 800 sadalle uudelle varhaiskasvatuksen tutkinnon suorittaneelle.

Työväenakatemia

Vuonna 1924 perustettu Työväen akatemia keskittyy tänä päivänä lisäämään opiskelijoiden valmiuksia jatko-opintoihin. Pääpaino on nuorissa, jotka ylioppilaskirjoitusten jälkeen miettivät

ja/tai tarvitsevat lisää harjoitusta ura- ja opiskelusuunnitelmiaan varten. Humanistinen aatepohjaa ohjaa Akatemian opiskelulinjojen tarjontaa. Vuoden kestäviä opintoja ovat esimerkiksi historian eri alueet, kauppa- ja oikeustieteenopinnot, kasvatustieteen ja psykologian opinnot, kirjoittaja ja kielikoulutus (mukana mm. kiina ja venäjä) sekä liikunta- ja terveystieteet. Maahanmuuttajille on tarjolla korkeampiin opintoihin johtavaa koulutusta. Kampus toimii osittain internaattina, asuntolapaikkoja on 120.

TSL/ KSL

Koulutuskeskusten toiminnassa on merkillepantavaa poliittinen sidonnaisuus. Työväensivistysliiton (TSL) taustajärjestönä on Suomen sosialidemokraattinen puolue (SDP) ja Kansansivistysliiton (KSL) taustalla Vasemmistoliitto. Kuitenkin kurssit pääsääntöisesti ovat avoimia kaikille, ja kumpikin keskus järjestää tilauskoulutusta eri aihealueista, työhyvinvoinnista järjestöosaamiseen. Yhteiskunnalliset kampanjat, yhteiskuntaa käsittelevät julkaisut, oppimateriaalit ja aineistot ovat kummankin opintokeskuksen osaamisaluetta. TSL:n toimintaan liittyy myös pohjoismainen yhteistyö ABF-Nordenin kanssa Nordenskolan ja Genève-koulun järjestämisessä. Suomessa TSL myös toimii yhteysorganisaationa ETUI-koulutuksissa ja hankkeissa.

European Trade Union Institute (ETUI)

Eurooppalaisten ammattiliittojen keskusjärjestön (European Trade Union Confederation, jatkossa ETUC) koulutusjärjestö on ETUI, jonka toimisto sijaitsee Brysselissä. Koulutuspaikkakunnat ovat sen sijaan eri puolilla Eurooppaa. ETUI järjestää henkilöstökoulutusta ay-toimijoille kymmenistä ajankohtaisista edunvalvontaan, lainsäädäntöön ja turvallisuuteen liittyvistä aiheista. Aiheista esimerkkinä mainittakoon EWC-koulutus, ikääntyminen, maahanmuutto, työelämä ja työehtojen näkökulmasta, rasismi ja syrjinnän estäminen sekä kielikoulutusta. Opiskelukieli on EU-perinteen mukaisesti yleensä englanti ja ranska, mutta myös pienempiä kielialueita huomioidaan koulutuspaikkakuntien mukaan. Tämänhetkisiä (2020) teemoja ovat esimerkiksi Euroopan tulevaisuus ja politiikka,

työtekijöiden ay-osallistuminen ja työsuhteet, työolot, kestävä kehitys ja teollisuuspolitiikka, ammattiliittojen ja ay-toiminnan uudistaminen. Edunvalvojen tehtävässään tarvitsemia valmiuksia ja perustaitoja parantaakseen ETUI järjestää pedagogisia työpajoja. Online-kielikoulutus ja nettikurssit ovat mahdollistaneet myös paikkaan sitomattoman opiskelun koko Euroopan alueella.

Ammattiliittojen oma koulutus

Kaikki ammattiliitot järjestävät myös omaa koulutustaan. Tapahtumat ovat usein seminaarin tai opintopäivän luonteisia täydennyskoulutuksia esimerkiksi lainmuutoshankkeista, laeista ja asetuksista, perusjärjestö- ja nuorisotoiminnasta, järjestäytymisestä (jäsenhankinnasta) ja työhyvinvoinnista. Mutta myös saman sisältöisiä kuin varsinaiset T-opistojen kurssit löytyy suuremmilta ammattiliitoilta. Tällöin aiheena ovat perus- ja jatko-opinnot niin luottamusmiehen kuin työsuojelun alueelta. Kohderyhminä ovat usein ammattiosastot tai ammattiosastojen yhteenliittymät (opintoryhmä), yksittäiset ammattiryhmät, opiskelijat (koulutiedotus) tai yksittäiset suuret organisaatiot.

4. TEORIAT

Teoreettinen näkökulma painottuu tutkimuksessa sekä opetukseen että yksilön kokemukseen erilaisista vaiheista edunvalvojan ja ammattiyhdistysaktiivin toimessa. Opetusnäkökulma on kriittisen ajattelun ja pedagogiikan käyttö sekä omassa tehtävässä että yhteiskunnallisessa kontekstissa. Paolo Freireä pidetään kriittisen pedagogiikan isänä ja dialogisen kasvatuksen puolestapuhujana. Freire myös kritisoi behavioristista oppimiskäsitystä ja korostaa oppilaan tukemista aktiivisuuteen ja tiedon etsintään. John Dewey lähestyi samaa jo aiemmin käytännöllisen ja tekemällä oppimisen kautta. Lentäväksi lauseeksi muodostunut ”Learning by doing” kiteyttää hänen oppimiskäsityksensä. Dewey myös kritisoi voimakkaasti aikansa, 1900-luvun alkukymmenien, yhteiskunnallisia ilmiöitä. Stephen Brookfield ja Peter McLaren puolestaan ovat tämän päivän kriittisen pedagogian aktiiveja vaikuttajia lukuisine julkaisuineen kuten myös Juha Suoranta, suomalaisena aktiivina. Suoranta toimii Tampereen yliopiston

aikuiskasvatuksen professorina. Anita Malisen väitöskirjassa hyödyntämä teoria säröstä ja säröytymisen kautta oppimisesta on johdantona tutkimuksen opetukselliseen kontekstiin.

4.1 Pragmatismi

Pragmatistisen filosofian peruskysymyksiä ovat: Mitä tieto on ja kuinka se saavutetaan, ja mikä on tiedon varmuuden ja oikeutuksen kriteeri? Pragmatistien mukaan todellisuus on funktionaalinen kokonaisuus. Tiedon löytämiseksi tarvitaan toimintaa, sillä tieto on vain kokemuksen muoto. Näin ollen pragmatistinen filosofia on sosiaalisten konfliktien tutkimista ja keinojen keksimistä ongelmiin, jotka johtuvat nykyisen yhteiskunnan voimatekijöistä, kuten demokratiasta, teollisuudesta ja tieteestä. Pragmatismi korostaa tajunnan ja todellisuuden vuorovaikutusta, oppimisprosessit johtavat tiedon ja tieteen kehittymiseen. Käytäntö on siis totuuden ja merkityksen perusta. Deweyn mukaan kasvuprosessi on elinikäinen, missä jokainen kokemus lisää yksilön tiedon määrää ja edesauttaa kehittymistä ihmisenä. Kasvatuksen ei siis voi ajatella päättyvän aikuisuuden kynnyksellä. (Törmä 1996, 33-35; Dewey 1957, 5.)

John Dewey on määrittänyt oppimista kokemusfilosofiansa kautta. Dewey sai runsaasti tilaisuuksia kehittää kokemusfilosofiaansa myös aikuisten keskuudessa johtuen aikakauden yhteiskunnallisista jännitteistä ja poliittisista uudistuksista. Dewey myös toimi monissa poliittisesti aktiivisissa liikkeissä. Liikkeet vaativat taloudellista ja sosiaalista tasa-arvoa, yksilönvapauksien suojelemista sekä tasa-arvoisuutta sukupuolten, kansanryhmien ja rotujen välillä. Deweyn filosofiaa voi siis pitää hyvin nykyaikaisena. (Alhanen, 2013, 11.)

Yhteiskunnalliset haasteet sekä teknologian kehittyminen asettavat suuria haasteita kokemusfilosofialle. Kokemus yhteiselämästä muuttuu, median valta kasvaa, tuotantoketjut monipuolistuvat sekä maailmanmarkkinat laajenevat. Kaiken tämän vaikutus yksilöön, joka kohtaa lähellä ja kaukana asuvien ihmisten toiminnan, liikkuu paikasta toiseen, joskus työmahdollisuuksien ja joskus vapaa-ajan johdosta, on johtanut perinteisten itsestäänselvyyksien kyseenalaistamiseen. Perinteisten yhteisöjen hajoaminen ja omalta osaltaan yhteiskunnallinen ja ammatillinen erikoistuminen ovat johtaneet kokemuksen piirin kaventumiseen ja lisääntyvään itsekeskeiseen ajatteluun. Deweyn mukaan, jo lähes sata vuotta sitten kirjoitettuna, tällainen kokemusten köyhtyminen tuottaa ihmisissä syvää levottomuutta,

joka kanavoituu tavaroiden ja muiden hyödykkeiden hallitsemattomaan kuluttamiseen ja voimakkaiden elämysten jatkuvaan tavoitteluun. (Alhanen 2013, 44-45.)

Deweyn mukaan on myös olennaista se, että yksilön aiemmat kokemukset pohjustavat ja suuntaavat seuraavia kokemuksia. Toisaalta kokemuskatkumot rakentuvat tottumusten varaan joita omaksutaan ja opitaan toiminnan kautta. Tottumus ei kuitenkaan ole vain tapa toistaa tekoja vaan kyky kokea herkkyyttä ärsykkeille ja tästä johtuva alttius vastata niihin tietyn tyyppisellä toiminnalla. (Alhanen 2013, 65-67.)

Oppimista tapahtuu koko ajan, mutta ei välttämättä kokemuksen tai kokemusten kehittymistä lisäten. Jotta tältä vältyttäisiin, yksilön tulee ohjata kokemustensa kehittymistä. Tässä Dewey näkee ongelmallisena ihmisten toimintaa ohjaavat yhteisöissä vaikuttavat perinteiset uskomukset ja käytännöt sekä eri instituutioiden ja auktoriteettien vallankäyttö. (Alhanen 2013, 123-125.)

Deweyn mukaan erilaisten jännitteiden negatiivinen vaikutus ihmisyhteisöihin ja kokemusten pirstaloituminen voidaan estää, ratkaisujen löytämisen edellytyksenä on kuitenkin kattava älyllinen analyysi vallitsevasta historiallisesta tilanteesta. Deweyn mukaan erityisen merkittävää on uudenlaisen työelämän vaikutus ihmisten yhteiselämään. Teollistumisen myötä kadonneet ammatit ja meidän jälkiteollisen aikamme kadonneet ammatit ovat vertailukelpoisia keskenään. Deweyn sanoin: ”On selvittävä, millä tavoin ihmisyhteisöjen uudet historialliset vaiheet mahdollistavat kokemustamme täydellisimmin kehittävän yhteiselämän ja mitkä seikat estävät sen toteutumisen”. (Alhanen 2013, 203-205.)

4.2 SÄRÖPEDAGOGIIKKA

Käsittelen tässä luvussa Anita Malisen teoretisointeja ammattiyhdistysliikkeen opettajan näkökulman huomioon ottaen. Jokainen opiskelija, joka aloittaa perehtymisen ja opiskelun edunvalvonnan maailmaan, tekee sen erilaisista lähtökohdista. Ei suinkaan formaalin koulutuksen tapaan, tietyn yhtenäisen osaamisen tason pohjalta, vaan oman kokemusmaailmansa perusteella. Malinen toteaaikin väitöskirjassaan: ”Aikuinen on

konservatiivinen ja itsekeskeinen ja aikuisen itseohjautuvuus on myytti” (Malinen 2000). Hän perustelee väitettään muun muassa sillä, että jo eletty ja koettu on tuttua ja turvallisen tuntuista. Tilanteet sujuvat rutiinilla eikä uuden oppimista juurikaan tapahdu. Muuttuvassa työelämässä rutiinitilanteita ei välttämättä enää paljoa ole, ja osaamisen vaatimustason nousu on arkipäivää. Malisen mukaan oppimisen käynnistymiseen tarvitaankin *särö*. Mikä tuo särö voisi olla? Särö on jotain, joka häiritsee arjen rutiineja. Tämän hetkiseen työelämään siirrettynä se voi olla esimerkiksi työpaikan menetys, uusi ammatti tai uusi tehtävä edellisessä työssä. Ihminen kokee uudessa tilanteessa epävarmuutta, hämmennystä, ahdistusta ja ärtymystä. Malisen mukaan särön kohdatessaan henkilö kertoo itselleen ja muille hyvän selityksen särön ohittamiseksi tai vetäytyy tilanteesta pois - joko henkisesti tai konkreettisesti. Kolmantena mahdollisuutena on ryhtyä selvittämään säröytymistä eli oppimaan. Suunnan säröytymisen jälkeen määrittävät yhtäältä aikuisen vastaanottokyky ja perusorientaatio epävarmuuteen ja toisaalta särön aiheuttaman asian merkityksellisyys aikuiselle itselleen. Mukana on myös yleisinhimillinen ja biologinen turvallisuuden tarve.

4.2.1 Epistemologinen vastuu

Malisen mukaan aikuisen oppijan epistemologinen (tiedollinen) autonomia on mahdotonta ja toisaalta aikuisen oppijan eksistentiaalisten rajojen tiedostaminen ja kunnioittaminen on opettajalle yleisinhimillinen tavoite (Malinen, 2004, 63). Malinen jakaa opettajan epistemologisen vastuun viiteen osaan, jotka ovat: (1) *todistajanlausuntojen antaminen, tiedonvälittäjäyys*; (2) *oppijoiden tietämyksen tunnistaminen*; (3) *särön synnyttäminen eettisesti soveliaissa rajoissa*; (4) *dialogin ohjaaminen, erityisesti uuden tiedon testaamisen ja oikeuttamisen kontekstissa*; (5) *pedagoginen aika ja rakennetietoisuus*.

Todistajanlausuntojen antaminen, tiedonvälittäjäyys. Opettajalla on oltava laaja-alainen käsitys käsiteltävän oppiaineuksen rakenteista. Opettajan pitää olla oman ammattialansa asiantuntija. Opettaja antaa myös todistajanlausuntoja, hyväksyy todistajanlausuntoihin kohdistuvan kritiikin ja toimii informoijana vakuuttaen, väittäen, todistaen ja vastustaen. (Malinen 2004, 66-68.) Entäpä jos opettajalla ei olekaan mahdollisuutta olla asiantuntija ammattialansa kaikissa detaljeissa? Tai opetettava alue muuttuu huimaa vauhtia ja koulutusta järjestäviä tahoja, resursseja kouluttautumiseen tai voimavaroja asioiden itsenäiseen, usein omalla ajalla tapahtuvaan kouluttautumiseen ei ole. Ay-opettajan osaamisalueiden pitäisi kattaa erityisopettajan valmiudet, vuorovaikutustaidon kouluttajan menet, oikeustieteen perusasiat,

sopimuspolitiikan maailma, yhteiskunta/historia/politiikantutkimuksen käsitteet ja digitaalisen ja sosiaalisen median maailma ja haasteet.

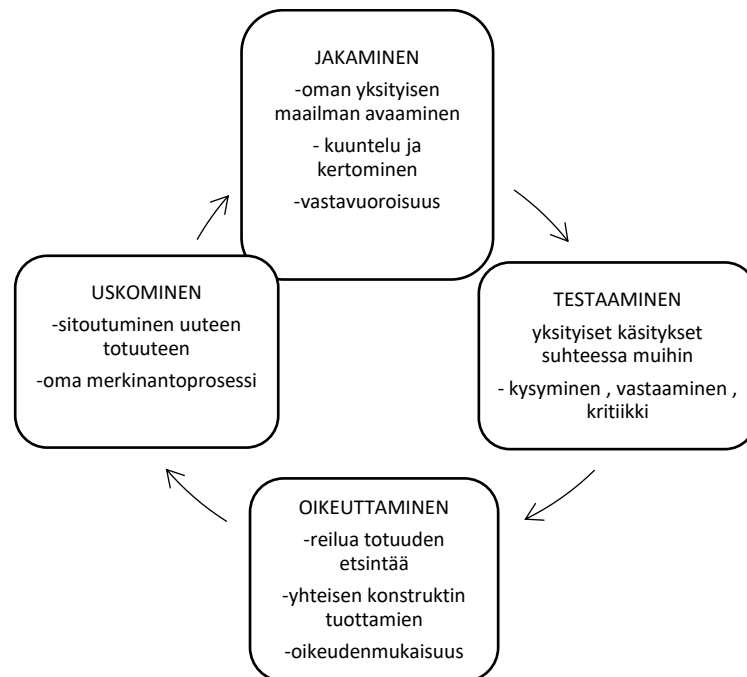
Oppijoiden tietämyksen tunnistaminen. Opettajan on oltava selvillä tai otettava selvää aikuisen oppijan epistemologisista rajoista. Aikuisilla oppijoilla on kuitenkin omat erikoisalueensa, omanlaisensa tiedonsisältö sekä puutteet sisällössä. Malisen mukaan aikuinen oppija on usein epävarma, avuton, konservatiivinen ja itsekeskeinenhuolimatta aikuisen oppijan yleensä myönteisistä arvioinneista kasvatustieteellisessä kirjallisuudessa. Itse asiassa oppijan persoonallisen tiedon, tietämisen, epätarkkuudet ja epäselvyydet ovat opettajan epistemologisen vastuullisuuden ydintä. (Malinen 2004, 68-69.) Tietämyksen tunnistamisen haasteena on jo johdannossa esittämäni koulutuksen vähentämiseen liittyvät tavoitteet. Keskimäärin ay-koulutuksessa opiskelija on maksimissaan viikon jaksoja. Kurssilla opiskelijoita on 15-30 henkilöä ja tietämys vaihtelee, aivan perustasosta kokeneisiin osaajiin. Kuinka siis kartoittaa yksittäisen opiskelijan tiedon taso, lähtötestejä kun ei ole?

Särön synnyttäminen eettisesti soveliaissa rajoissa. Tuntiessaan oppijoiden tiedon tason ja erilaiset näkökannat, perspektiivit, opettaja voi synnyttää erilaisia särötilanteita. Näissä tilanteissa oppimisen on mahdollista käynnistyä, ei kuitenkaan aina. Säröytymisen alkaessa on opettajan osattava pitää eettisesti huolta tilanteen jatkumisesta huolehtien kuitenkin siitä, että asia ratkeaa oppijalle myönteisellä tavalla. Opettajan on myös osattava tunnistaa tilanteeseen liittyvä hämmennys ja ahdistus sekä autettava oppijaa sietämään nämä tunteet. Oppijan oman uskomusjärjestelmän rikkoutuminen saattaa olla kivulias prosessi. (Malinen 69-71.) Särön synnyttämisen keskeisenä osana näen keskustelukulttuurin luomisen opetustilanteisiin. On mahdotonta synnyttää tai kontrolloida opiskelijan särön syntymistä, jos opetus on luentomuotoista. Samoin seurausten, hämmennys ja ahdistus, käsittelyyn tarvitaan aikaa, myötäelämistä ja ratkaisuhakua.

Dialogin ohjaaminen, erityisesti uuden tiedon testaamisen ja oikeuttamisen kontekstissa. Vuoropuhelu, dialogi, ja sen ohjaaminen on opetustilanteen kannalta välttämätöntä. Dialogi on myös kyettävä pitämään epistemologisena, ainakin perussävyltään. Opettajan on hallittava dialogin ohjaaminen esimerkiksi kysymyksillä, kysymyksiin vastaamisella, kriittisten huomautusten tekemisellä sekä perustelujen esittämisellä. Päämääränä tärkein on yhteisen konstruktion rakentaminen ja oppimistapahtumana, subjektiivisen näkemyksen kehittäminen. (Malinen 2004, 71-73.)

Pedagoginen aika ja rakennetietoisuus. Opetuksessa pitää hahmottaa kuinka kauan oppimisprosessi kestää suhteessa käytettävissä olevaan aikaan. Malisen mukaan opettajan on huomioitava, että oppija saattaa tarvita myös etäisyyttä särötilanteeseen, joka on oppimiselle välttämätöntä asennoitumisessa kriittisesti ja analyttisesti omaan persoonalliseen tietoon. Rakennetietoisuus taas edellyttää opettajalta mahdollisimman laaja-alaista ja syvällistä käsitystä oppimisen kohteesta. (Malinen2004, 74.) Opettajuuden näkökulmasta juuri opetettavan alueen laajuus on haasteellista ammattiyhdistyskoulutuksessa. Usein joudumme tilanteisiin, joissa muna neuvoo kanaa, toisin sanoen opetettava tietää enemmän käsillä olevasta asiasta kuin opettaja. Miten silloin rakennamme särön tai dialogin, joka haastaa opetettavan riittävästi ajattelemaan eri näkökulmia, mahdollisuuksia tai menettelytapoja? Toisaalta juuri nopeasti muuttuvien työsuhteiden, työlainsäädännön ja työympäristöjen hallitseminen vaatisi resursseja ja mahdollisuuksia jatkuvaan opetushenkilökunnan kouluttautumiseen, jotta edellä mainittuja tilanteita ei tulisi.

Kuvio 1 havainnollistaa Malisen esitystä dialogista.

Kuvio 1 Malinen 2004,72 (mukailtu)

4.2.2 Eksistentiaalinen vastuu

Eksistentiaalinen vastuu ei ole pedagogista, vaan yleisinhimillistä vastuuta, joka ei liity mitenkään erityisesti koulutuksen maailmaan, vaan se on läsnä kaikissa inhimillisissä tilanteissa (Malinen 2004, 75). Malisen mukaan eksistentiaalinen vastuu jakautuu kolmeen osavastuuseen, jotka ovat (1) *toisten ihmisten kunnioittava ja tasavertainen kohtelu*; (2) *oman sosiaalisen kyvykkyyden tiedostaminen*; (3) *inhimillisyyden Ilmapiirin luominen*.

Toisten ihmisten kunnioittava ja tasavertainen kohtelu. Kun opettaja ja oppija kunnioittavat toistensa tapaa olla olemassa, eettisyys ja vastavuoroisuus ovat yhtä aikaa läsnä. Opettamiseen sisältyvä vaikuttamispyrkimys tai auktoriteetti asema ei voi vaikuttaa, eikä saa vaikuttaa, kyseessä on henkilökohtainen ja yksityinen vuorovaikutuksen alue. Tärkeä turvallisuuden tunne syntyy hyväksynnästä, arvostamisesta ja luottamuksesta, oppijaa ei siis arvostella eikä tuomita. Oppijan on myös saatava kokemus ymmärretyksi tulemisesta. (Malinen 2004, 75-76.)

Oman sosiaalisen kyvykkyyden tiedostaminen. Kyseessä on siis oman sosiaalisen kyvykkyyden kehittäminen. Malisen sanoin, emootioiden ja tunteiden lukutaito, toisten näkökulmien entistä tarkempaa huomioimista, lisääntynyt sensitiivisyys toisten tunteille, kuuntelemisen taito ja kyky analysoida tilanteita (Malinen 2004, 77).

Kolmantena ja viimeisenä Malisen mukaan on *inhimillisyyden Ilmapiirin luominen*. Oppimiselle suotuisaa ilmapiiriä ei voi luoda, vaan se syntyy osallistujien asenteiden ja sosiaalisten kykyjen summana. Huomattavaa myös on, että dialogiset tilanteet ovat ainutlaatuisia, niitä ei voi ennakoita. Erilaiset elämäkokemukset vaikuttavat, oppija on puolueellinen ja subjektiivinen, ja usein merkityksellisimmät asiat välittyvät näin ollen epäsuorasti. Opettajan on siis kunnioitettava aikuisen oppijan yksilöllisyyttä ja itsemääräämisoikeutta, ja myös popsijoiden on tehtävä samoin opettajaa kohtaan. (Malinen 2004, 79-81.)

Ammattiyhdistysliikkeen yhtenä arvona on aina ollut yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Tämän päivän koulutuksessa usein unohtuu tämän korostaminen. On sitten kyseessä opettajan ja opiskelijan välisestä suhteesta, opiskelijoiden välisistä suhteista tai opiskelijan ja työtovereiden suhteista, niin puhumme juuri eettisestä vastuusta. Oppimistilanteissa törmäämme opettajina hyvin erilaisiin lähtökohtiin. Murikkaopistossa työskentelevän erityispedagogi Marjo Nurmen

(Nurmi, M. 2011) selvityksen mukaan jopa neljäsosalla luottamusmiehes ja työsuojelu opiskelijoissa on eriasteisia oppimisvaikeuksia. Lukihäiriöt, sisältäen kirjoittamisen vaikeudet, ovat saattaneet aikaisemmissa opiskelutilanteissa aiheuttaa voimakasta alemmuuden tunnetta. Ay-liikkeen kursseilla kuitenkin juuri sosiaalisen kyvykkyyden tukeminen auttaa avaamaan näitä lukkoja. Erilaisiin apukeinoihin tutustuminen ja perusasioiden harjoittelu valmentavat tehtäviin, ja joskus jopa ongelmien tunnistaminen voimaannuttaa opiskelijaa. Tämän johdosta Malisen mainitsema inhimillisyyden ilmapiiri pitäisi olla aina läsnä myös opetussuunnitelmissa, ja sen pitäisi ohjata opiskelijoita myös omaksumaan toimintatavat myös omassa edunvalvojan tehtävässään.

4.2.3 Eettinen vastuu

Malinen määrittelee eettisen vastuun seuraavin sanoin: ”Eettinen ulottuvuus on yksi neljästä ulottuvuudesta, mutta sillä on toisenlainen asema kuin muilla kolmella. Se on yhdistelmä eksistentiaalisesta ja epistemologisesta ulottuvuudesta, ja siten opettajan eettisen käyttäytymisen laatu perustuu hänen epistemologiseen ja eksistentiaaliseen käyttäytymiseensä yhdessä” (Malinen 2004, 80). Tämän voi myös ilmaista siten, että eettinen vastuu pitää sisällään auktoriteetti- ja asiantuntijaorientaation hyväksymisen. On myös syytä muistaa, että oppimista voi kutsua tahdonmuodostukseksi, ja se on aina vapaaehtoista. Aikuiskouluttajan on siis jätettävä uuteen tietoon sitoutuminen oppijan omalle vastuulle. Opettaja muodostaa perustan oppijan henkilökohtaisille valinnoille eikä toisaalta myöskään kätke omaa tapaansa ajatella ja tulkita asioita.

Malisen mukaan on mahdotonta määritellä, mitä on hyvä opettaja. Oppimistapahtumassa on kuitenkin kysymys vuorovaikutuksesta, kahden yksilön kohtaamisesta ja erilaisista taustaelementeistä. Opettajan on siis mahdotonta tyhjentävästi ennakoida erilaisia oppimistilanteita. Tärkeimpänä haasteena Malinen pitää, huolimatta teoreettisista määrittelyistä, herkistymistä yllättäville havainnoille: opettajan olisi osattava kyseenalaistaa omat ennako oletuksensa ja arkiymmärryksensä. Opettajakin on kuitenkin samanlainen oppija kuin muutkin, ja saattaa kokea omassa elämässään säröön liittyvän ahdistuksen ja hämmennyksen yhtä voimakkaana kuin opetettavansa. (Malinen 2004, 84-86.)

Tunnistan hyvin ay-liikkeen opettajana sekä säröön liittyvän ahdistuksen, että hämmennyksen. Ristiriita syntyy esimerkiksi siitä, että oman arvomaailman esille tuomista ei aina pidetä suotavana. Ristiriita voi myös syntyä opiskelijan hyvin erilaisista arvoista. Kovat oikeistolaiset

arvot, maahanmuuttajavastaisuus, voimakas oman edun tai sidosryhmän eduntavoittelu tai muu vastaava asettavat ay-opettajan eettisen vastuun kovalle. Samoin voimakkaasti muuttuva työelämä, sen lainalaisuudet tai ongelmat ovat haasteellisia. Niin ikään ymmärrän vaateen siitä, että on oltava avoin ja ehdottomasti kriittinen myös omien ennakko-oletustensa tulkinnessa.

4.3. Kriittinen pedagogiikka ja kasvatus

Paulo Freire kuvaa yksilön elämässä eteen tulevien ongelmien, oppimisen ja ymmärryksen kasvun yhteyttä seuraavasti: ”*Oppilaat jotka joutuvat yhä useammin kohtaamaan ongelmiaan maailmassa ja suhteessaan maailmaan, tuntevat yhä enemmän tarvetta vastata näiden ongelmien tuomiin haasteisiin. Kun oppilaat ymmärtävät, etteivät he kohtaa vain teoreettisia kysymyksiä vaan haasteita, jotka liittyvät yhä uusiin kysymyksiin todellisuuden kokonaisuudessa, heidän ymmärryksensä kehittyy aina vain kriittisemmäksi ja siten vähemmän vieraantuneeksi. Vastaukset haasteisiin poikivat uusia haasteita, joista seuraa uutta ymmärrystä. Vähitellen oppilaat alkavat pitää itseään haasteisiin sitoutuneina.*” (Freire 2005, 87.)

Mitä siis on kriittinen pedagogiikka, ajattelu tai kasvatus ammattiyhdistyskoulutuksen näkökulmasta? Kysymyksen vastaus on kasvaminen aktiiviseen kansalaisuuteen niin työpaikoilla kuin yhteiskunnassakin kriittisen pedagogiikan ja ajattelun avulla. Kriittisen pedagogiikan tehtävä on olla aina myös poliittista, sen pitää haastaa vallitsevat ideologiat ja tuoda esiin yhteiskunnassa vallitsevat valtarakenteet, myös piilossa olevat. Kriittinen pedagogiikka opettaa myös uudenlaista lukutaitoa, toimintaa kansalaisyhteisöissä ja -verkostoissa ja lisää ymmärrystä ja kykyä sietää erilaisuutta, oli kysymys sitten esimerkiksi sukupuolien, ikäryhmien, uskontojen tai rotujen eroista. (Brookfield & Holst 2011,5-9; Brookfield 2005, 40-46; Moisio & Suoranta 2009, 209.)

Radikaalia kriittisestä pedagogiikasta tekee vallitsevien valtajärjestelmien haastaminen, sen yksilön tietoisuutta lisäävä vaikutus ja yhteiskunnallisen muutoksen vaatimus. Kysymykset ovatko työtön, vanhus tai toisen rotuinen eriarvoisia yhteiskunnassa, onko kapitalistinen, markkinoiden säätelemä järjestelmä oikea tai onko kaksien tai useampien työmarkkinoiden olemassaolo yhteiskuntaa kehittävää tai yhteiskuntarauhaa ylläpitävää, koetaan ja myös tunnustetaan radikaaleiksi ajatuksiksi. Luodakseen tai säilyttääkseen demokraattisen

yhteiskunnan kansalaiset tarvitsevat oikeaa tietoa sosiaalisista ja ekonomisista kysymyksistä, vaihtoehtoisista toimintamalleista, sosialistisesta taloustieteestä, kollektiivisesta päätöksenteosta sekä käsityksen koko maailman tilasta ja sen vaikutuksista esimerkiksi yksilötason ongelmiin. (Brookfield & Holst 2011, 17-19, 49-56.)

Median lukutaito ja kriittisyys sen välittämään tietoon on tärkeä osa kriittistä pedagogiikkaa. Aktiivinen kansalainen lukee mahdollisimman laaja-alaisesti, etsii tekstien tarkoitushakuisuutta ja murtaa koodeja, analysoi ja löytää tekstien kohteet ja muodostaa oman kriittisen käsityksensä tekstien merkityksestä sekä omalta että yhteisöjen rakentumisen kannalta hankkimansa tiedon pohjalta. Lukutaito tarkoittaa myös kykyä dialogiin. On pystyttävä keskustelemaan tai tuottamaan vastakkaisia argumentteja lukemalleen, usein valtaapitävien hallitsemalle medialle. Kriittisen lukutaidon voi siis nähdä tiedostamisprosessina, joka lisää yksilön oman elämän hallintaa, tuo esiin yhteisöllisiä vaihtoehtoja ja pitää omalta osaltaan huolen demokraattisen yhteiskunnan tulevaisuudesta. (Aittola, Eskola & Suoranta, 2007, 137-149; Moisio & ym. 2009, 201-202.)

Kriittinen pedagogiikka opetuksen näkökulmasta on käytännön ja teorian vuoropuhelua. Se rakentaa taitoja, ymmärrystä ja luottavaisuutta yksilöiden kesken. Koulutus on osallistavaa ja demokraattista, ja oppijoina ovat yhtä aikaa sekä oppilas että opettaja. Se ei voi olla myöskään neutraalia, ja on usein suuntautunut erityisryhmille, kuten tämän tutkimuksen ammattiyhdistysaktiiveille. Parhaimmillaan opetus edistää sosiaalista muutosta, saa yksilön ja yhteisön aktivoitua toimintaan ja on myös poliittisesti orientoitunutta. Koulutuksen suunnittelussa onkin huomioitava historiallinen konteksti, sosiaalisten mahdollisuuksien muutos, poliittinen itsemääräämisoikeus ja sen vaikutus demokraattiseen yhteiskuntaan, kohderyhmän koulutustarve ja lähtökohdat sekä mahdollisuus rakentavaan dialogiin ja ongelmien analysointiin. Stephen D. Brookfield on muotoillut koulutuksen päätavoitteiksi ensiksi sen, kuinka aikuiset oppivat menetelmiä, joilla voivat haastaa vallitsevan ideologian ja sen kulttuuriset ja poliittiset muodot. He oppivat tulkitsemaan kokemuksiaan ja yhteyttään muihin, ja se herättää heidät näkemään solidaaristen ja yhteisvastuullisten organisaatioiden tarpeen. Aikuisten pitää myös oppia pois niin kutsutusta vallitsevasta mielipiteestä, jonka kautta he saattavat omaksua ideoita ja käytäntöjä, jotka itse asiassa toimivat heidän omia intressejään vastaan. On myös tärkeää oppia, kuinka suojella elinpiiriään ja kansalaisyhteiskuntaa kapitalistista etiikkaa, markkinavoimia ja hallitsematonta byrokratiaa vastaan ja tunnustaa se, että vaihtoehtoiset näkemykset saattavat horjuttaa yhteiskunnan *status*

quota. Aikuisten on siis opittava tunnistamaan, hyväksymään ja käyttämään keinoja, joita he tarvitsevat muuttaakseen maailman demokraattisemmaksi ja tasa-arvoisemmaksi. (Brookfield & Holst, 2011, 85, 97-106, Brookfield, 2005, 31, 353-360,)

Paulo Freireä mukaillen: ”*Edunvalvojen koulutuksessa opettajien on samastuttava kansan vaatimukseen palkankorotuksista, mutta samalla problematisoitava tuon tavoitteen merkitys. Näin toimimalla opettajat asettavat ongelmaksi aidon, konkreettisen, historiallisen tilanteen, jonka yhtenä ulottuvuutena on palkankorotusvaatimus.*” (Freire 2005, 203.)

5. TUTKIMUSONGELMA

Tutkimuksen taustalla on kysymys siitä, mihin ammattiyhdistysliikkeen koulutuslaitos voi vaikuttaa ja erityisesti kriittisen pedagogiikan metodien mukaan. Onko mahdollista löytää tapoja, joilla opiskelijoiden ajattelu laajenee ulos työpaikalta yhteiskunnalliseen kontekstiin? Entä miten pistäisi tehdä opetussuunnitelmatyötä ja kehitämme uusia koulutusmahdollisuuksia ajan hengen huomioon ottaen? Aika paljon on viime vuosikymmeninä pohdittu sitä, kuinka tarpeellista ay-koulutus on nykypäivän maailmassa, kun peruskoulutuksesta on huolehdittu yhteiskunnan toimesta. Näistä lähtökohdista tutkimusta varten on haastateltu ammattiyhdistysliikkeen koulutuksessa olleita luottamusmiehiä. Ammattiyhdistysliikkeen koulutuslaitoksella tarkoitetaan tässä Suomen Ammatillisen Keskusjärjestön (SAK) Kiljavan Opistoa (KIO) sekä Voionmaan koulutuskeskusta.

Tavoitteena on tutkia koulutukseen osallistumiseen johtaneita tekijöitä ja osallistuneiden ammattiyhdistys- ja muutakin yhteiskunnallista aktiivisuutta sekä heidän käsitystään ay-liikkeen historiasta, nykyisestä asemasta ja tulevaisuudesta.

Tutkimuskysymykset

- Teema 1) Edeltääkö ay-koulutukseen osallistumista jokin särökokemus, ja *missä tuo särö on mahdollisesti syntynyt?* Teoreettisesti ajatellen särön ajatellaan syntyvän yleensä joissakin ongelmatilanteissa, joissa henkilöllä ei ollut valmista menettelytapaa. Kuinka edunvalvoja siitä selviytyi, ja aiheuttiko kokemus ongelmatilanteesta oppimistarpeen tai oppimishalun. Millaisia jatko-opintoja haastateltavalla on suoritettuna, ja mihin hän mahdollisesti on suuntautumassa?

Onko ammattiyhdistyskoulutuksen tai edunvalvontatehtävän kautta mahdollisesti aiheutunut säröjä synnyttäneitä tilanteita?

- Teema 2) *Kuinka edunvalvoja toimii yhteiskunnan kentässä?* Kysymys nostaa esiin erilaiset yhteiskunnalliset tehtävät ja luottamustoimet. Myös yleisempää poliittinen aktiivisuutta sekä kansalaisvaikuttamista kartoitetaan. Edellisten lisäksi kysymys avaa oppilaan toimintaa myös niin kutsutuissa ei-perinteisissä toimintamuodoissa, kuten Amnesty Internationalissa tai erilaisissa ympäristöjärjestöissä. Kriittisen ajattelun eri elementit yhteiskuntaa, demokratiaa ja politiikkaa kohtaan analysoidaan.

- Teema 3) *Millainen tieto edunvalvojalla on historiasta* edunvalvojan ja ammattiyhdistysliikkeen näkökulmasta. Miten hyvä käsitys tämän päivän ay-aktiivilla on työlainsäädännön muodostumisesta, ammattiosastojen aiemmasta toiminnasta, mediasta ja tiedonvälityksestä järjestäytymisen alkuaikoina, ja työehtosopimuskäytännön synnystä. Monia näistä asioista pidetään nykyään helposti itsestäänselvyyksinä. Kysymys kartoittaa edellisen lailla ajattelun kriittisyyttä koskien lähinnä ensimmäisen ja toisen asteen koulutuksessa saatua osaamista, ja toisaalta sitä, millainen kokemus haastateltavalla on hyvinvointiyhteiskunnan rakentumisesta sekä tämänhetkisestä murroksesta.

- Teema 4) *Millainen ymmärrys edunvalvojalla on eurooppalaisesta ammattiyhdistysliikkeestä tai globalisaatiosta?* Tämän kysymyksen tarkoitus on kartoittaa ay-aktiivin käsitystä muuttuneesta maailmasta. Ay-liike kun ei toimi vain Suomessa vaan koko maailmassa, tosin vaihtelevin edellytyksin ja oikeuksin. Tarkastelen myös haastateltavan suhtautumista Euroopan yhteisöön ja eurooppalaisuuteen.

6. FENOMENOLOGIA, FENOMENOGRAFIA JA ANALYYSIT

Fenomenologian voi ymmärtää filosofiana, lähestymistapana tai metodina (Metsämuuronen 2006, 152). Fenomenologiassa tutkimuksen keskeinen kohde on ihmisen kokemus, ja täten fenomenologinen lähestymistapa on myös sovellettavissa useisiin erityistieteisiin. Kokemuksena voivat olla lasten tunteet koulukiusaamisesta, erilaiset uskontojen törmäyskurssit tai, kuten tässä tutkimuksessa, kokemus luottamustehtävän alkutaipaleesta, yhteiskunnasta tai eurooppalaisuudesta. Metsämuurosen (2006) mukaan mielen merkitysmailma rakentuu havainnoista, tunne-elämyksistä, mielikuvista, kuvitelmista,

uskomuksista, mielipiteistä, käsityksistä ja arvostuksista. Tutkittava siis kertoo tutkijalle omia kokemuksiaan tai kuvailee tunnemaailmaansa, esimerkiksi haastattelun tai kirjoittamisen kautta. Tutkijan tehtävä fenomenologisen metodin valinnan jälkeen määrittää, mitä ihmisessä tutkimme. Tässä tutkimuksessa on ensimmäisenä tutkimusotteena käytetty fenomenografista analyysia, joka sopii hyvin käytettäväksi fenomenologisessa lähestymistavassa. Lisäksi fenomenografiseen otteeseen sisältyy piirteitä kriittisestä teoriasta.

Tutkimuksen taso jää heikoksi, mikäli tutkittava ilmiö tai muu tutkimuksen kohde on määritelty epätarkasti. Tässä tutkimuksessa on tarkkaan rajattu joukko haastateltavia. Myös kuvaus tutkittavan kokemuksesta pitää toteuttaa mahdollisimman alkuperäisenä. Käytännössä tämä tarkoittaa tutkimuksen aineiston tallentamista kuunneltavaan ja/tai katsottavaan muotoon (ääni- ja videotallenteet). Aineiston hankinnassa on tärkeää, että tutkija ei vaikuta tutkittavien kokemuksiin, ja että kysymykset ovat mahdollisimman avoimia. Pitkälle strukturoituja kysymyksiä ei siis voi käyttää. Laadullisen tutkimuksen ollessa kyseessä myöskään haastateltavien määrä ei ole kaikissa tapauksissa olennainen. Tutkittavia on kuitenkin oltava vähintään se määrä, joka tuo kokemusten vaihtelevuuden esiin. Muurosen mukaan sopiva määrä vaihtelee kuudesta useaan kymmeneen haastateltavaan (Metsämuuronen 2006, 152–175.)

Toisena analyysimenetelmänä on käytetty aineistolähtöistä ”grounded teoriaa” (jatkossa GT). Apuna on ollut analyysin loppuvaiheessa myös Layderin käsitekartta. Hyödynsin analyysissä opastavana mallina muun muassa Marjo Miettisen (2020), Erja Kautto-Knapen (2012) ja Pirjo Vesan (2012) GT:n avulla tehtyjä väitöskirjoja. Mainituista erityisesti Marjo Miettisen luottamusmiehen osaamista käsittelevä väitöskirja tuki erinomaisesti työtäni.

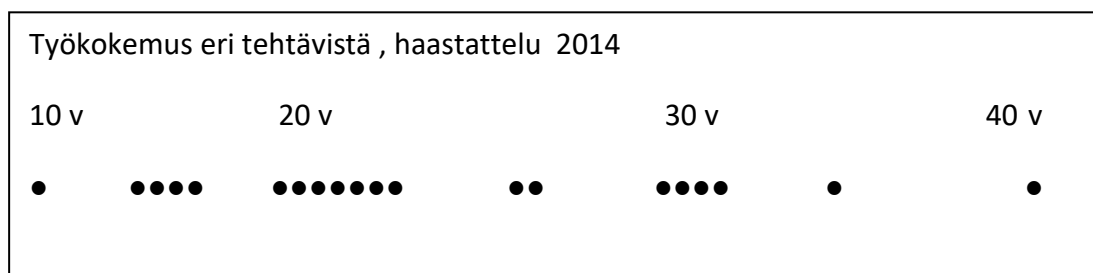
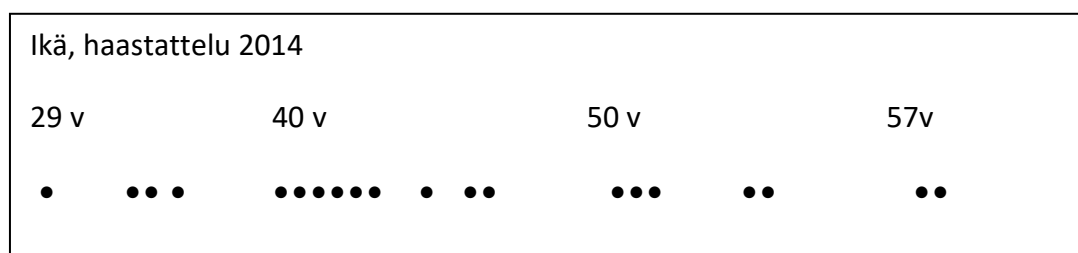
6.1 Aineiston kerääminen

Tutkimuksen aineiston keräämisen aloitin keväällä 2014 järjestämällä opettajakollegoilleni kyselyn mahdollisten haastateltavien nimistä. Tällä halusin varmistaa mahdollisimman laajan hajonnan. Nimilistaan lisäsin tiedossani olevia haastatteluun suostuneita edunvalvojia, joista valitsin ensimmäisessä vaiheessa 10 haastateltavaa, tutkimuksen haastateltavien määräksi päätin kuitenkin 20 (N = 20). Haastateltaviin otin yhteyttä sähköpostitse ja/tai puhelimitse sopien tapaamisen haastateltaville parhaiten sopiviin paikkoihin. Haastatteluja teinkin sitten työpaikoilla, iltaisin Kiljavan opistolla, kahviloissa ja ammattiosastojen tiloissa. Haastattelujen 10 viimeistä tein kesälomakauden jälkeen 2014 johtuen haastateltavien osittain vaikeasta

tavoitettavuudesta loma-aikaan. Huomattavaa on, että kukaan kysytyistä ei kieltäytynyt haastattelusta, haastateltava ehdokkaita oli lopulta lähes kolmekymmentä, joista siis valitsin alueellisesti ja ajallisesti sopivan ryhmän. Huomionarvoista oli myös kahden niin kutsutun maahanmuuttajataustaisen luottamusmiehen halukkuus haastatteluun, mutta laatimieni tutkimuskysymysten vuoksi en heitä tähän haastatteluun valinnut. Tutkimuksessa käytin teemahaastattelua, jonka kesto vaihteli noin 30 minuutista 1,5 tuntiin, ja johon laadin teemoittain apukysymysten sarjan, haastattelun edetessä annoin tarvittaessa, haastateltavan tätä toivoessa, kysymyksiä tarkentavia tai täydentäviä ohjeita. Tutkimuksen analyysin tein laatimalla lomakkeen, jonka täytin manuaalisesti haastattelujen uudelleen kuuntelussa. Äänitteet on myös tallennettu myöhempiä tarkistuksia ja litterointia varten. Analyysilomake on laadittu fenomenografian periaatteiden mukaan ja pyrkii nostamaan esiin haastateltavan omia kokemuksia käsiteltävästä asiasta.

Haastateltavat

Haastateltavien ikä kuvastaa hyvin edunvalvojana toimivien ammattiyhdistysaktiivien ikäjakaumaa. Luottamustoimi otetaan usein vastaan niin kutsuttujen ruuhkavuosien laannuttua, jolloin henkilöllä on enemmän aikaa sekä itselle että järjestötoiminnalle. Tämä nousi esiin myös haastattelujen aikana. ”Mulla ei oo mitään sellaista kokemusta (särö) – Mä en oo ollu periaatteessa koskaan työtön .. sillä että lapsien kanssa olin ihan omasta tahdostani ja sit kun päätin että nyt lapset lähtee hoitoon sit pääsin töihin ---- kyl se on varmaan se mun sisäinen luonne on se haluan tehdä.

Kuva 2 Työkokemus on muodostunut useilla haastateltavilta eri tehtävistä, mukana täydellisiä ammattinvaihtoja. Työkokemuksena on otettu huomioon palkkatyöt.

Tutkimukseen haastateltavista muodostui hyvin heterogeeninen joukko, jossa oikeastaan ainoa yhdistävä tekijä oli ammattiyhdistysliike. Pääluottamusmiehenä, varapääluottamusmiehenä tai osaston luottamusmiehenä toimi haastatteluhetkellä kuusitoista henkilöä. Työsuojelutehtävissä joko työsuojeluvaltuutettuna tai työsuojeluasiamiehenä oli kuusi haastateltavaa. Osittain toimissa oli siis päällekkäisyyttä niin, että aktiivi saattoi toimia sekä luottamusmiehenä että työsuojelun parissa. Samoin tehtävät luottamus- ja työsuojelutehtävissä olivat vaihdelleet, kokemusta oli useilla kummaltakin edunvalvontasektorilta. Oman ammattiosastonsa toiminnassa erilaisissa järjestöissä tehtävissä, kuten puheenjohtajana, taloudenhoitajana, sihteerinä tai hallinnon jäsenenä oli haastatelluista mukana kahdeksan henkilöä. Ammattiliiton valtuustossa ja/tai hallinnossa sekä toimikunnissa tehtäviä oli neljällä. Työsuhteessa ammattiliittoon oli kaksi henkilöä. Yrityksensä Eurooppalaisen konserniyhteistyön (European Work Council/ EWC) edustajana toimi kaksi henkilöä.

Poliittinen toiminta oli tärkeää kahdeksalle, ja kunnallispolitiikassa joko toimi tai harkitsi ehdokkuutta viisi haastateltavaa. Vapaaehtoistyössä, pitäen sisällään esimerkiksi Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskuksen (SASK), sotaveteraanityön, liikenneturvallisuustoiminnan, mielenterveystyön, nuorisotyön (valmennus) ja vanhustyön (kirkko), oli mukana kahdeksan haastateltua.

Koulutuksesta

Kaikilla haastatelluista oli runsaasti joko formaalia tai työn kautta saatua koulutusta. Toisen asteen ammatillinen koulutus oli kahdeksalla ja lukio/yo myös kahdeksalla haastatelluista.

Ammatillista aikuiskoulutusta oli suorittanut viisitoista (ammattitutkinto) henkilöä. Heidän keskuudessaan alanvaihtojen yleisyys oli silmiinpistävän tavallista. Alempaa korkeakoulututkintoa suoritti paraikaa kaksi henkilöä. Yhdellä oli ylempi korkeakoulututkinto. Kaikki haastatellut olivat osallistuneet ammattiyhdistysliikkeen koulutukseen, osa hyvinkin laajasti (kymmeniä kurssiviikkoja).

Työtehtävistä ja ammattiliitoista

Ammatillista osaamista tutkittavien joukossa löytyy runsaasti, ja haastattelun ajankohtana toimintaympäristöinä olivat elintarvike-, metalli, puu-, kemian- ja paperiteollisuus, erilaiset logistiikka- ja ilmailualan tehtävät. Ammattiliitot, joihin kohderyhmämme kuuluu, ovat Suomen Elintarviketyöläisten liitto (SEL), Metallityöväen liitto, Puuliitto (PL), Teollisuusalojen ammattiliitto (TEAM), Postiliitto (PAU), Paperiliitto, Auto- ja kuljetustyöväenliitto (AKT) ja Suomen Lentoemäntä ja stueriti yhdistys(SLSY). Vuonna 2018 Metallityöväenliitto, Teollisuusalojen ammattiliitto ja Puuliitto yhdistyivät, ja tänään ne toimivat nimellä Teollisuusliitto.

Haastattelun teemoissa otin huomioon Kiljavan opiston/ Voionmaan koulutuskeskuksen mahdolliset tiedon tarpeet opetuksen suunnittelua, kehittämistä ja syventämistä varten, kuitenkin niin, ettei se koskaan päässyt menemään tieteellisen intressin edelle.

7. ENSIMMÄINEN ANALYYSI

Avaan haastattelututkimuksen eri osa-alueita eri näkökulmista ja annan äänen haastateltaville esimerkkien kautta. Keskusteluteemojen kautta pyrin löytämään vastauksia varsinaisiin tutkimuskysymyksiin ottaen huomioon tulosten merkityksellisyyden opetussuunnitelmien ja tiedon tarpeen kartoittamiseen. Pyrin myös löytämään haastateltavien suhtautumisen

yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, kriittiseen ajatteluun ja käsityksiin EU:sta ja sen merkityksestä työväenliikkeelle.

7.1 Ennakkotiedot

Taulukon lyhenteinä PLM ja LM tarkoittaa pääluottamusmiestä ja luottamusmiestä, TS-valtuutettu tai TS-asiamies työsuojeluhenkilöitä, amm.os ammattiosastoja ja SD Sosialidemokraatiista pueluetta ja VAS Vasemmistoliittoa. (Tarkemmat ennakkotiedot, ks. liite 2.)

Taulukko 1 Esimerkinomainen otanta, täydellinen luettelo liitteessä 1.

	N 29	M37	N49
Perus- ja ammatillinen koulutus	lukio, AMK (kesk)	lukio, AMK (kesk), Tullikoulu, toimihenkilötutkinto	yo-merkonomi
Luottamustehtävät, myös kunnalliset	LM/ TS-asiamies/ varaPLM, amm.os johtokunta, taloudenhoitaja	aik. LM, osaston pj jne., politiikka: SD yhdistyksen hallitus	TS-valtuutettu, päätoiminen
Vapaaehtoistyö yms.	ei vapaaehtoistyötä	nuorisotyö (jalkapallokoulu)	ei vapaaehtoistyötä
Kuinka aloitti luottamusmiehistyöuralla	pyydettiin nuorisovastaavaksi	pyydettiin luottamusmieheksi	pyydettiin varavaltuutetuksi, organisaatiomuutoksen kautta TS-valtuutetuksi

Perus- ja ammatillinen koulutus N29

” Koulutuspolku on että lukion jälkeen aloitin ammattikorkeakoulun, aloitin sen kun jo tiesin olevani raskaana, kävin sitä puol vuotta ja jätin sen puolen vuoden jälkeen tauolle kun lapsi syntyi ja se on nyt ollu yhdeksän vuotta silleen tauolla.....Sosionomi puoli, kyllähän nyt on

kun täälläkin(ay-koulutus) on puhuttu eilen koulutuksen tärkeydestä ja siitä että työpaikat mihin ei vaadita mitään koulutusta vähenee koko ajan ja sit se porukka kenellä ei oo koulutusta , se niinku pysyy samana ja lisääntyy, taas pisti vähä miettimään.”

Luottamustehtävät, myös kunnalliset , M37

” „, ja sit helvetti, tätähän voi tehdä oikein sillai oikeen kunnollakin ja rupesin sitten , hyppäsin siihen niinku Kiljavan opiston koulutuspolkuun kiinni ja kävin siellä sitten melkein kaikki kurssit ja mitä mahdollisuus oli käydä ja siinä sivussa sitten , aika nopeesti tuli yhdistystoiminta mukaan ja sitten se Helsingin xxxxyhdistyksen , silloinen puheenjohtaja siirty liiton puheenjohtajaksi ja sitten musta tehtiin siinä ison yhdistyksen , missä oli kuussataa jäsentä, sen puheenjohtaja, aika kylmiltään.”

Kuinka aloitti luottamusmies-/ ts-uralla , N39

” ..niin oli siinä sitten sekin että sen hetkinen työsuojeluvaltuutettu ja pääluotsikka tuli mun kanssa juttelemaan ja sanomaan että, kaavaketta näin, suostuks sä ja mä huomasin että mä olin ensimmäinen varavaltuutettu . Mä sanoin, et mä en oo suostunu kun kun toiseks varaks....Mä kun vedin nimen paperiin, mä en nyt muista, siinä meni vuosi aikaa, se oli kakstuhatta kaks niin vuoden päästä mä olin että yhtäkkiä olinkin päätoiminen työsuojeluvaltuutettu xxxxxx:ssa.”

Hain analyysissa tietoa siitä, kuinka ura edunvalvojana oli alkanut. Kirjo oli laaja, mutta merkille pantavaa on, että harva toimija on varsinaisesti suunnitellut ryhtyvänsä edunvalvojaksi. Tyypillisin polku on se, että muut ovat kysyneet toimeen. Joillakin on takanaan ehkä varamiehenä tai asiamiehenä toimimista tai yleistä aktiivisuutta työpaikalla. Kodin merkitys näkyy useissa kohdissa: äiti tai isä on toiminut luottamustehtävissä, päivän politiikasta on keskusteltu perhepiirissä ja oltu muutenkin yhteiskunnallisesti aktiivisia. Toisaalta merkitysyksiköitä etsiessäni aineistosta löytyi myös ilman edellä mainittua taustaa olevia. Toisin sanoen, ”lähes pystymetsästä” tulleita oli joukossa useita. Ennen ay-koulutusta ei kukaan ollut saanut koulussa tai mediasta tietoa järjestäytyneen ammattiyhdistysliikkeen toiminnasta

ja edunvalvonnasta. Edunvalvojen koulutuksen alkutaipaleella on ensiarvoisen tärkeää juuri tämän huomioon ottaminen. Malinen (2006) nostaa tämän esiin epistemologisen vastuun näkökulmasta: opettajien on tunnistettava tiedon taso, ymmärrettävä erilaiset lähtökohdat ja sitä kautta selvitystyön vaikutus opetussuunnitelmiin. Juuri tämä on asia, jota olemme paljon pohtineet myös omassa opistossani. Muuttunutta maailmaa kuvaa myös se, että useimmiten luottamusmiesura lähtee liikkeelle ilman äänestystä. Aikaisemmin oli tyypillistä, että ehdokkaita saattoi olla kolmekin, jolloin työpaikalla työehtosopimuksen mukaisesti järjestettiin äänestys, jonka voittanut nimitettiin luottamusmieheksi.

7.2 Teema 1 *Miten särö syntyi?*

Malisen mukaan oppimiseen tarvitaan särö, joka häiritsee totuttua ajattelutapaa/toimintatapaa. Se häiritsee myös arjen rutiineja, tuttua ja turvallista elämäntapaa. Säröt tuntuvat kokonaisvaltaisina tuntemuksina ja aiheuttavat epämukavuutta (epävarmuus, hämmennys, ahdistus ja ärtyminen). Tarkastelen aineistoa myös luottamustehtävän kautta, jonka voi nähdä uuden oppimisena, työurien muutosten kautta tai epämiellyttävien kokemusten kautta (irtisanominen tai vastaava).

Taulukko 2 Esimerkki säröstä

	N 40	N 42	M 50
Särökokemus	Loppuun palaminen PLM tehtävässä	Valmistui kodinhoitajaksi lamaan	Kokenut laittomat yt-neuvottelut
Nivelkohtia uralla	Ensimmäinen ammattiliiton järjestämä kurssi / oppimiskokemus	Lähtö TSV:ksi , hyppy tuntemattomaan	Nykyinen yritys murroksessa, uusi tavoite AMK:n kautta, eri ala

Särökokemus, N 40

” .. ja ne viimeset kuus vuotta kun mä olin pääluottamusmiehenä, niin tuota, niin ne oli aika myllerrys aikaa, silloisen xxxxxxxx tota tontilla, että siellä käytiin monta vuotta putkeen koko

ajan yt-neuvotteluja ja siinä oli mulla pääluottamusmies aikana , no se oli käytännössä koko aika semmosta yt-neuvottelusta toiseen menemistä ja se varmaan tavallaan niinku imi musta jollain tapaa tai aika vahvastikin mehut , mitä mä en ollut vaan valmis myöntään ja tota silloin kakstuhatta kuus keväällä mä rupesin oleen niinku tosi loppu siihen hommaan ja mä aattelin että kun mä kesälomalle jään niin mä en enää palaa sinne , sinne tota yritykseen ja yritin siinä sitten ja mietin hyvinkin laajasti mitä mä sitten alan tekeen.....”

Särökokemus, M 50

” Siihen liittyy sekä että, määräaikaisia työsuhteita, toistaiseks voimassa olevia työsuhteita, irtisanomisia tuotannollisista ja taloudellisista syistä, siihen liittyy irtisanoutumisia ja siinä on kaikenlaista, kaikenlaista syytä minkä tähden työpaikka on vaihtunut ...mä oon kokenut yhden sellasen tuotannollisen ja taloudellisen irtisanomisen jota mä en hyväksynyt sitä, mä epäilin jopa sen laillisuutta siinä kohtaa ja tota mä hain sille tausta tukee väkevästi liitoltakin mutta, tota se varmaan on ollu semmonen mikä saanu mun , mut niinku kiinnostuun tästä edunvalvonnasta ja mitä sille on tehtävissä.”

Nivelkohtia uralla, N 42

” No kyl mul niinku suurin harppaus on tullu periaatteessa siinä, kun mä olen, lähteny työsuojeluvaltuutetuks. Se on niinku semmonen ihan totaalinen hyppy tuntemattomaan, siinä kohtaa on otettu joku harppaus johonkin, johonkin mistä ei tiedetty mihin. Et en oo sillai livenny pikkuhiljaa vaan se on tullu kertarysäyksellä. Tavallaan hassu sanoo et puun takaa, et kun on itte hakenu siihen hommaan mutta kuiteski se mitä se pitää sisällään, se tuli kaikki puun takaa et ei ollu niinku mitään ennakkovaroitusta että. Et se on ollu sellanen kertarysäys, joo, joo kyllä.”

Merkitysyksiköiden löytäminen oli tutkimuksen tässä laajuudessa haasteellista. Haastateltavat kyllä esittivät paljon erilaisia särö- ja nivelkohtia mutta oliko kysymyksessä normaali haaste vai todella säröytymisen kokemus, ei ole yksiselitteisen selvää. Kuvaavaa oli, että erilaisia työsuhteita oli runsaasti, kuten myös työttömyysjaksoja. Alanvaihtajia, yrittäjiä, organisaation

eri tehtävissä, myös johtotehtävissä toimineita. Myös mielenkiintoisia irtiottoja työelämästä löytyi. Mutta särön näkökulmasta merkityksellisinä voi kuitenkin pitää joutumista yllättäen varamiehen paikalta ison yrityksen työsuojeluvaltuutetuksi, ikäviä kokemuksia työsuhteissa (laiton irtisanominen, irtisanominen, eriarvoisuus, yrityksessä ei lainkaan edunvalvontaa ja lakien ja työehtosopimusten noudattamatta jättäminen). Huomattavaa tässä juuri särön näkökulmasta on, että kaikki haastateltavat olivat innokkaasti lähdössä etsimään tietoa ja koulutusmahdollisuuksia tehtävän alettua, vaikka olisivatkin kokeneet tiedon puutteen aiheuttamaa säröytymistä.

7.3 Teema 2 *Kuinka edunvalvoja toimii yhteiskunnan kentässä?*

Teeman tarkoitus on avata haastateltavien yhteiskunnallista näkemystä, toiveita tulevaisuudesta, ajatuksia politiikasta osana työväenliikettä ja kartoittaa tämän hetkistä tilannetta haastateltavien toiminnassa.

Taulukko 3

	M 38	M 40	M 52
Erilaisia luottamustoimia	SASK Hyvän tahdon lähettiläs, rauhanturva tehtäviä	Saapas ja Irti Huumeista	Kriittinen ay-verkosto
Kriittinen kokemus yhteiskunnasta	Median käyttäytyminen ay-liikettä kohtaan	Yhteiskunnallinen murros	Maahanmuuttajien käsitys ay-liikkeestä
Poliittinen aktiivisuus	Vasemmistoliitto, kuljetusalan vasemmistoryhmä, kunnallispolitiikka kiinnostaa	SDP Porvoon työväenyhdistys, kunnallisvaaliehdokkaana	Kriittinen ay-verkosto, sit

Erilaisia luottamustoimia, M 38

”Pidin valtuustossa tai edustajakokouksessa puheenkin tästä asiasta ja tota liippaa tätä asiaa. Mun mielestä ay-liikkeen pitää olla entistä enempi yhteiskunnassa mukana ja entistä enempi tulla esille, olla julkisuudessa esillä. Kun puhutaan esimerkiksi, kun oli tää viimeaikainen satamalakko niin siellä EK, Kokoomus ja varsinkin työnantajapuoli, niin se oli tosi paljon esillä ja sitten liitto anto sieltä täältä muutaman lausunnon mutta vieläkin ponnekkaammin meidän pitäis olla ja heti mukana siinä ja me, sitten puhutaan järjestöstä, millä tavalla me saadaan ay-liike pysyyn vahvana. Mehän tarvitaan jäseniä, niin meidän pitää koko ajan olla esillä yhteiskunnassa, että minkä takia kannattaa kuulua liittoon.”

Kriittinen kokemus yhteiskunnasta, M40

” Et sit ay-liikkeen pitäis paikata, no ei välttämättä paikata mut sit täydentää sitä si kun nuoret alkaa siirtyä työelämään jotenkin tuoda enemmän sitä niinko, et ihmiset tietää et ei nää oo mitenkään itsestään tullu nää, et on työehtosopimukset, et neuvotellaan ja muuta. Sitä helposti menee semmoseen vapaa-ajattelun kelkkaan et joo et nää tulee itsestä nää palkanlisät mut ei nähdä ollenkaan sitä valtavaa työtä mitä siel on taustalla tehty, kyl ay-liikkeen, kyl ay-liikkeellä on mun mielestä hartioita tehdä enemmän sitä tiedotustyötä ja olla vähä niinku nykyaikasempi siinä.

Poliittinen aktiivisuus, M 52

” Et se on tämmönen, on aika lailla punasten radikaalien organisoima systeemi mutta kuitenkin kokonaisuudessaan niinkun epäpoliittinen, että se laidasta laitaa toimijoita. Semmonen löyhä verkosto, että siellä on lähinnä näitä, yks vanhempi kaveri, tämmönen entinen SKP:n ihmisiä, on niinkun primusmotorina, sitten vaihtelevaa porukka, kuka millonkin. ....En tiedä, meillä oli viimesenä projektina , oli sellanen tai tossa kehiteltiin että eestiläisille, näille remppajätkille , tiedotusta siitä, yhdessä Eestin ay-porukoiden kanssa , että samasta työstä sama palkka. Et tiedä oikeutesi, sitten yhteystietopaketti, mistä saat apua, mihinkä liittoon ottaa yhteyttä. Et sielläkin harrastetaan sitä, että palkat on erilaiset, että ollaan, miten sitä sanotaan, piikki ilkeästi lihassa.

Ay-liike on perinteisesti sitoutunut poliittisesti vasemmistoon, tosin viime vuosina myös liikkumista eri puolueiden välillä on tapahtunut varsinkin jäsenistön keskuudessa. Yhtä lukuun ottamatta haastateltavat, pitivät vasemmistopuolueiden ja ammattiyhdistysliikkeen yhteyttä jokseenkin itsestään selvänä. Liittojen irtautuminen poliittisesta sidoksesta nähtiin tarpeettomana ja asiaankuulumattomana. Päinvastoin, voimakkaampaakin poliittisesti sitoutunutta ulostuloa kaivattiin. Merkitystä on myös sillä, että perinteisen ay-toiminnan ohella haastateltavien osallistuminen vapaaehtoistoimintaan oli hyvin yleistä. Haastateltavat toimivat mielenterveys-, veteraani-, liikennevalistus- ja vanhustyössä, valmensivat junioreja urheiluseuroissa, toimivat yhteyshenkilöinä maahanmuuttajien parissa ja aktiiveina poliittisissa järjestöissä.

7.4 Teema 3 *Millainen on tieto menneestä ?*

Teemalla pyrin kartoittamaan yhteiskunnan- ja ay-liikkeen historian opetuksen palauttamista eri opiskelija ryhmille. Pitäisikö esimerkiksi aloittaa koulutus ammattiliittojen toimitsijoille, ammattiosastoille ja kouluille.

Taulukko 4

	N29	N34	M39
Kokemus koulutuksesta (historia, ay-liikkeen näkökulma) ja yhteiskunnallinen historia	Hatarat tiedot, ei kiinnostanut	Hyvät tiedot	Kohtuulliset tiedot

Kokemus koulutuksesta... N29

”Mä oon saanu kaiken tiedon tai siis sen tiedon mikä mulla nyt on, niin tällä viikolla (KIO:n kurssi). Eli jos sää oisit kysynyt maanantaina niin ois ollu melko hatarat tiedot, me ollaan nyt tankattu tota ay-liikkeen historiaa ja niinku. Ei , sanotaan sillai et se on toisaalta sillai vähän niinku harmi että sen saa vasta siinä vaiheessa kun sää hakeudut ite tämmöseen mut taas

niinku yllä tottakai , jonkin näkönen historia vois olla hyvä tietää ihan yleissivistuksen kannalta mut sit ei ainakaan olis kiinnostanu jos koulussa oltas puhuttu kun se on niin kaukane.....niin sekin on sit taas se et kiinnostaako sit taas työntekijää ketä on liitossa mutta ei ole aktiivi, niin kiinnostaako sit taas, en osaa sanoa.

Kokemus koulutuksesta... N34

” Aika hyvin, et silleen niinku ammattiyhdistysliikkeen, mä oon kiinnostunu periaatteessa Suomenkin historiasta ja sehän käy vähän käsi käessä tää, Suomen kansalaissodat ja kaikki. Joo itte, mut koulussahan ei tota ei sillä lailla, eihän ay-liikkeestä puhuttu mitään koulussa mun aikaan. Mä oon yheksänkytluvulta, niin se oli vähän, meillä oli ala-asteella seinällä taulu missä oli kaatuneita sodan aikana, et mä ihmettelin pikkutyttönä et mikähän toi on, nyt tänä päivänä mä tiedän mikä taulu se on. Mut ei, ei sillä lailla, sehän oli hyvin puhdistettua se meiän historia, mitä meille tarjottiin kouluuikaan. Tykkäsin kyllä silloin historiasta, mutta tää on niinku sitte itte kiinnostaa, että on lukenu joitakin opuksia, teoksia, niin sitä myöten kiinnostaa. Siis omat sukujuuret kiinnostaa. Koulussa pitäs opettaa oikeasti se mitä tää Suomi on ja rehellisesti.

Kokemus koulutuksesta... M39

Totanoin niin, kouluajoilta, koko koulutushistoriasta jos mieltii että minkälainen merkitys sillä on ollu siihen että minkälainen ay-liike Suomessa on, niin ei varmaan hirveen vahvaa semmoista, tota noin niin, jälkee jääny, muuta kuin että olennainen osa suomalaista yhteiskuntaa mutta ei muuta. Kyl tän luottamustehtävän myötä on niinku enemmänkin tullu sit sitä tietoa ja oon ite tutkinu historiaa myöskin. Ja oon kyllä sitä mieltä, että tota vaikka sitä on konkreettisesti ihmisille jolla ei oo sitä opiskeluelämässään ollu, mukana sit taas työssä ja ammattiyhdistysliikkeen kanssa tekemisissä, niin se opetus on tosi tärkeätä ja sitä pitää kyllä olla kouluissa ja kaikilla tasoilla. Esimerkiks yliopistossa sitä ei oo ollenkaan ja yliopistoissa ylipäätänsä jos aattelee yliopistojen henkilökuntaa ja tutkijoit, niin niil kyl on omat asiansa ihan retuperällä, voisivat sitä mieltää.....mutta että niin tutkimalla sitä asiaa nin se yhteys on selvinny voimakkaammin, se et miten se ammattiyhdistysliike on vaikuttanu erilaisiin asioihin, ei niinku sattuman varasesti edenny se et minkälaiset , miten ihmiset tekee nykyään työtään.

Tämän teema-alueen suurin merkitystulos oli se, että koulussa juuri kukaan ei ollut saanut tietoa ay-liikkeen ja sitä kautta Suomen yhteiskunnallisen historian merkityksestä. Tämä nähtiin suurena puutteena. Kehitysehdotuksia asian korjaamiseksi tuli paljon, mistä esimerkkinä Britannia, jossa ammattiliitot ovat rakentaneet opetuspaketteja kouluihin, alkaen jo yläasteelta. Toisaalta useilla haastateltavista historiasta oli aikuisiällä tullut kiinnostuksen kohde juuri yhteiskunnan ja ”tavallisen kansan” näkökulmasta.

7.5 Teema 4 Millainen on käsitys eurooppalaisesta ay-liikkeestä?

Teeman lähtökohta oli eurooppalaisen ja globaalin ay-liikkeen merkitys haastateltaville. Millaisia toimia oli tai oli ollut edellä mainituissa, kuinka tarpeelliseksi vaikuttaminen esimerkiksi Eurooppa-tasolla koettiin, ja millaisia toimia asian suhteen omalta liitolta toivottiin? Ovatko haastateltavat perehtyneet EU-lainsäädäntöprosessiin tai saaneet ylipäätään tietoa EU:n toiminasta, ammattiliiton tai median kautta? Oma halukkuus kansainväliseen tehtävään nousi haastattelussa keskustelun aiheeksi.

Taulukko 5

	mies 35	nainen 40	mies 41
Onko kansainvälisessä tehtävässä	ei kv-tehtävää	aikaisemmin kv-tehtävä	EWC edustaja, monikansallinen yhtiö
Millainen kokemus kansainvälisistä tehtävistä	voisi ajatella toimimista EU-tasolla	kieltäytyy /huonot kokemukset	toimii tehtävässään mielellään

Onko kansainvälisessä tehtävässä, M35

” Mä en oo ite mukana mutta monihan niissä käy, niissä eurooppa hässäköissä mutta mä en niistä sitten sen enempää tiedä, kun mä en oo ite niissä ollu mukana. No kyl mä uskosin, tottakai, siis pakkohan on. Koska käytännössä se vaikuttaminen EU:ssa ja siellä säädännössä

vaikuttaminen on vähintään yhtä tärkeätä kun täällä kotimaassa. Kun kansallinen lainsäädäntö on kun se jää kakkoseks koko ajan, tottakai sitä kautta pitää päästä vaikuttaan ja vaikuttamisen mahdollisuudet on paljon isommat.....Aivan liian huonosti. Olis parempi tietää enemmän mutta kyllä mä jollain tavalla , jollain tasolla tiedän, mä oon sitäkin joutunu tossa opiskeleen jonkin verran kun noissa oikiksen pääsykokeissa aika paljon niitä oli.....Sieltä ei tule minkäänlaista tietoa , ei ymmärrettävää eikä ymmärtämätöntä, se on siis aivan järjetöntä miten, ihmiset ei ees ymmärrä kuinka paljon siellä tehäänsitä mikä vaikuttaa meidän asioihin ja sen takia ketään ei myöskään kiinnosta ja se näkyy että meillä on äänestysprosentti neljäkymmentä ja risat.

Millainen kokemus kansainvälisistä tehtävistä, N40

” Mä itse asiassa tota jos mä unohdan nyt ton varsinaisen otsikon tai eet miten mä nyt koen ton suuremman kokonaisuuden. Mä en siit kauheen kärryillä siitä että mitä tuolla esimerkiks Eurooppa tason metallissa tapahtuu ja niin pois päin ja osittain se varmaan johtuu siitä et kun mä olin vähän niinku pakotettuna siinä EWC-hommassa mukana ja sehän oli mulle ihan hirvee painolasti ja rasite koska mulla ei oo kielitaitoo ja tota siitä huolimatta jouduin tua juokseen, pitkin Eurooppaa kaiken maailman kokouksissa kuuntelemissa kaikenkielisiä lätinöitä joista mä ymmärsin sanan sieltä toisen täältä, joskus oli tulkki, pääosin ei. Se oli hirvee, hirvee pariparivuotinen ja tota jotenkin se varmaan se teki sen.

Millainen kokemus kansainvälisistä tehtävistä, M 41

” No ei, must se pelaa hyvin silleen et meil on niitä EWC-kokouksia missä mäkin oon, pari kertaa vuoteen, ne on kolmen päivän juttuja kun täältä aina lähetään, koska hyvin nihkeesti, ne on kerran käynyt täällä. Mut hyvin nihkeesti ne huolii tulla tänne kun kahen äijän kускаaminen sinne on helvetin paljon halvempaa kun kuulemma koko koneiston tänne.....Must se anti mitä on, mitä sillon ekoi kun oli, alko oleen se että pääs nimenomaan kiinni siihen mitä, miten hirvee kulttuuriero on vaikkei täst oo hirveen pitkä matka esimerkiks Saksaan, niin miten se pyörähtää se ajatusmaailma siellä ja se niinku hierarkia juttu. Se on hirveen vahva siellä mut sit taas

toisaalta sieltäki, vast sillon alko itelle tuleen tutuks nää ett minkälaisii niinku etuja ja oikeuksii , tälläsii irtisanomis suojii siel on olemassa.....Mä tiedän eri maista niitä ja sekin on aika kirjava mut kaikis nois Euroopan mais , Saksa, Ranska, Itävalta niin ne on huikeen paljon paremmat kun täällä.

Haastattelu toi esiin sekä ahdistavia että innostuneita tunteita. Pääsääntöisesti kuitenkin kaikki, jotka olivat kansainvälisissä tehtävissä, näkivät asian hyvin tarpeelliseksi ja vaikutusmahdollisuutensa kohtuullisiksi. Koulutuksen merkitys varsinkin englannin kielen hallitsemiseksi oli suuri, mikä aiheuttaa paljon pohtimista myös ay-liikkeen koulutuksen suunnittelussa. Merkitysyksikkönä voi pitää myös työväenliikkeen edustajien saamista mukaan EU:iin ja vaatimusta liittojen panostuksen lisäämistä kansainväliseen vaikuttamiseen, johon monet haastateltavista ottivat kantaa.

7.6 Kriittinen ajattelu

Kriittinen ajattelu nousi haastatteluanalyysissä esiin lähes kaikissa kohdissa ja merkillepantavaa on, että myös kehitysehdotuksia ongelmakohtiin oli valmiina. Ei siis perinteistä arvostelua arvostelun vuoksi, vaan pohdittua kritiikkiä. Yhteiskuntapolitiikan uusliberalistinen kehitys sai aikaan paljon kannanottoja. EU nähtiin ensiarvoisen tärkeänä työelämän näkökohdista katsoen, ja oman liiton toimintaa sekä arvostettiin että moitittiin. Median käyttäytyminen varsinkin työtaistelutilanteissa sekä ammattiyhdistysliikkeen huomioimisessa nähtiin hyvin ongelmallisena. Toisin sanoen työnantajapuolen nähtiin saavan enemmän palstatilaa, ja osapuolten todellisista tarkoitusperistä jätettiin mediassa paljon kertomatta. Toisaalta myös oma jäsenistö sai palautetta medianlukutaidoistaan ja kiinnostuksestaan yhteiskunnallisiin asioihin. Merkillepantavaa oli, että maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin suhtauduttiin hyvin myönteisesti, monilla oli maahanmuuttajataustaisia ystäviä ja työtovereita myös edunvalvontatehtävissä. Monelle haastateltavista oli tärkeää ilmaista ehdoton kielteinen kanta rasismiin, ja myös tasa-arvo niin ihmisenä kuin työntekijänä nostettiin esiin.

Voimakasta kannanottoa ja huolta haastateltavat toivat esiin hyvinvointiyhteiskunnan alasajosta, poliittisten puolueiden tarkoitusperistä ja ylipäätään työelämän kehittymisestä

huonompaan suuntaa kahdenkymmenen viime vuoden aikana. Aktivoitumista kaivattiin siis myös liittojen ja vasemmistopuolueiden toimintaan.

8. EMPIIRINEN ANALYYSI, GROUNDED THEORY

Edellä esitetyt tulokset perustuvat pystysuuntaiseen analyysiin, jossa on käyty teemakohtaisesti läpi kaikki haastateltavat, ja luotu sen perusteella kokonaiskuva. Tässä luvussa analyysiä täydennetään käyttäen *grounded teoriaan* (jatkossa GT) perustuvaa kolmivaiheista analyysia.

GT:n analyysin vaiheita on kolme, avoin (*open coding*), aksiaalinen (*axial coding*) ja selektiivinen (*selective coding*) koodaus. Chigagon koulukuntaan kuuluvat sosiologit Barney Glaser ja Anselm Strauss kehittivät 1960-luvulla laadulliseen tutkimukseen menetelmän, joka vaatii sitoutumista kurinalaiseen etenemiseen. Yksi GT:n tarkoitus on tuottaa uusia ideoita. (Miettinen 2020, 53.)

Avoimen koodauksen käsitteiksi valitsin kaksikymmentä kohtaa joiden vastaavat ja auttavat syventämään tutkimuskysymyksiäni.

1. Useita ammatteja (18 kommenttia)
2. Järjestötyö (17 kommenttia)
3. Edunvalvontatehtävä (positiivinen) (11 kommenttia)
4. Edunvalvontatehtävä (negatiivinen) (7 kommenttia)
5. Irtisanominen/YT-neuvottelu (6 kommenttia)
6. Työpaikan/työsuhteen ongelma (5 kommenttia)
7. Jouduin/sain opiskella (20 kommenttia)
8. Edunvalvonnan puutteet (2 kommenttia)
9. Kriittinen kokemus (laajasti) (17 kommenttia)
10. Kriittinen kokemus (ay-liike) (15 kommenttia)
11. Poliitiikka (positiivinen) (12 kommenttia)
12. Poliitiikka (negatiivinen) (2 kommenttia)
13. Historia (ay-liike) (3 kommenttia)
14. Historia (yhteiskunta) (6 kommenttia)

15. Historian opetuksen puutteet (9 kommenttia)
16. EU (positiivinen) (12 kommenttia)
17. EU (negatiivinen) (1 kommenttia)
18. Kielitaito (10 kommenttia)
19. Kielitaidottomuus (2 kommenttia)
20. Epävarmuus tulevasta (5 kommenttia)

Useita ammatteja. Käsitteen tarkoituksena on löytää haastateltavan työkokemuksen vaikutuksia, onko ammatti-identiteetti selvä, onko ammatilla ollut vaikutuksia luottamusmiestehtävään hakeuduttaessa tai sivuaako tämänhetkinen ammatti yhteiskunnallista vaikuttamista. Osa haastatelluista toimii päätoimisena luottamusmiehenä tai työsuojeluvaltuutettuna, onko ammatti identiteetti tuolloin edunvalvoja huolimatta siitä, että toimikausi on yleensä kahden vuoden mittainen ja tehtävä äänestystuloksena saatu.

Järjestötyö. Usein - ja tässä tutkimuksessa lähes kaikki - haastateltavat toimivat erilaisissa järjestöissä, ammattiosastoissa, liiton hallituksessa, kunnallisessa päätöksenteossa tai vapaaehtoistyössä. Edunvalvojaksi ryhtyminen on usein ponnahduslautana myös muihin tehtäviin ammattiosastossa, liitossa tai henkilöstöedustajana yrityksen hallinnossa.

Edunvalvontatehtävä (positiivinen). Tässä tutkimuksessa lähes kaikki haastateltavat toimivat erilaisissa järjestöissä, ammattiosastoissa, liitonhallituksessa, kunnallisessa päätöksenteossa tai vapaaehtoistyössä. Edunvalvojaksi ryhtyminen on usein ponnahduslautana myös muihin tehtäviin ammattiosastossa, liitossa tai henkilöstöedustajana yrityksen hallinnossa.

Edunvalvontatehtävä (negatiivinen). Tässä kohdassa kartoitin ongelmakohtia edellisen vastakohtana. Tehtävä voi myös olla hyvin raskas. Osaamisen puutteet yleisesti, kielitaito tai ajankäyttö voivat kuormittaa. Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on hankalaa ja aina omaa jaksamista ei osaa arvioida.

Irtisanominen/YT-neuvottelu. Edunvalvojan tehtävässä erilaiset taloudellisella ja tuotannollisella syillä käytävät yhteistoimintaneuvottelut ovat arkipäivää. Ovatko neuvottelut tai työnantajan toimet kyseisissä neuvotteluissa johtaneet edunvalvonnan polulle tai aiheuttaneet osaamisen puutteen/särön.

Työpaikan/työsuhteen ongelma. Tällä kohdalla tarkoitus on löytää edellä mainitusta poikkeava ongelma jälleen kerran tarkastelemalla, onko ongelma ollut syy kiinnostukseen edunvalvontatehtävään tai aiheuttanut harmaita hiuksia itse tehtävässä.

Jouduin/sain opiskella. Sekä luottamusmie- että työsuojelu tehtävään on mahdollista saada runsaasti koulutusta. Koulutus alkaa usein välittömästi henkilön tultua valituksi, ja yleensä työnantajat eivät ole esteenä koulutukseen osallistumiselle. Koulutuspolkua on mahdollisuus jatkaa myös eurooppalaisella tasolla. Haasteltavien kokemukset koulutukseen pääsystä, opastus eri mahdollisuuksista, osallistumisen plussat ja miinukset sekä polkujen kartoitus ovat tarkastelun kohteena.

Edunvalvonnan puutteet. Miten haastateltava kokee omalla työpaikallaan ja tehtävässään olevat edunvalvonnan puutteet ja millaisia ajatuksia/parannusehdotuksia tämä herättää. Edunvalvontatehtävän voi myös hoitaa huonosti olemalla vain ”nimi paperissa”. Samoin pitkäaikaisella edunvalvojalla voi esiintyä roolien hämärtymistä, olenko työntekijöiden vai työnantajan edustaja.

Kriittinen kokemus laajasti (ay-liike). Onko ay-liike kriisissä, mitkä ovat tulevaisuuden mahdollisuudet/uhat, miten huolehdimme jäsenistön riittävästä määrästä. Pahimmillaan kriisi näyttäytyy Uudellamaalla. Työpaikkaa, jossa järjestäytymisaste on alle 20 prosenttia, ei ole mahdotonta löytää. Lyhyet määräaikaiset tai niin sanotut nollasopimukset aiheuttavat mielenkiinnon puutetta ay-toimintaan ja vähentävät halukkuutta järjestäytymisen. Kriittiset kokemukset myös vähentävät sitoutumista työpaikkaan ja sen kehittämiseen.

Kriittinen kokemus (laajasti). Tarkastelun kohteena ovat käsitykset siitä, kokevatko haastateltavat yhteiskuntamme olevan jonkinlaisessa kriisissä ja, millaisia uhkakuvia niin työelämässä kuin yhteiskunnassa haastateltavat näkevät Kriittinen ajattelu korostaa ja ohjaa huomaamaan ongelmia toimintatavoissa, arvoissa, eriarvoistumisessa ja päätöksenteossa. Asialleen vihkiytynyt edunvalvoja pitää yllä keskustelua myös työpaikan ulkopuolella olevista asioista. Hän jakaa mahdollisuuksien mukaan tietoa kunnallisesta päätöksenteosta ja toimii äänitorvena niin paikallispoliitikkoihin kuin valtakunnan päättäjiin. Ay-liike on aina ollut myös yhteiskunnallinen vaikuttaja.

Politiikka (positiivinen kokemus). Toimiiko ja/tai kokeeko politiikan osana ay-liikettä, vaikuttamisen kanavana, ja onko haastateltava itse poliittisesti aktiivinen? Poliittinen

sitoutuminen on luottamusmies tehtävän kannalta yleensä lähes pakollista, liittojen voimasuhteissa on tarkkaan määriteltyjä rajoja ja tehtäviä juuri vasemmistopuolueiden välillä. Puhutaan myös vasemmistoliitto- tai demarijohtoisista liitoista. Sen sijaan työsuojelutehtävissä jako ei ole selvä, koska työsuojelu perustuu lakeihin eikä työehtosopimukseen, joten lähtökohta on erilainen.

Politiikka (negatiivinen kokemus). Vaatimukset ay-liikkeen poliittisesta sitoutumattomuudesta ovat kasvaneet. Ammattiliitoista osa haluaa häivyttää poliittisen sidoksen julkisesta kuvastaan. Koulutustapahtumissa kokemukseni mukaan myös kentän väki on osittain samalla linjalla.

Historia (ay-liike). Edunvalvoja tarvitsee tehtävässään ymmärryksen kokonaiskuvasta, kuinka työlainsäädäntö on muodostunut, kuinka ay-liikkeen rakenteet ja toimintatavat ovat muuttuneet. Mistä tieto on peräisin, on tärkeä kysymys edunvalvojille. Saavutettuja etuja ei voi pitää itsestään selvyytenä. Esimerkiksi vuosiloma, vanhempain vapaat, koulutussopimukset ja vastaavat ovat toteutuneet vain ay-liikkeen ansiosta (lista ay-liikkeen saavutuksista vuosikymmenten kuluessa liitteenä). Saavutetut edut voi myös menettää, mistä yksi esimerkki on vaikkapa työajan sirpaloituminen, joka heikentää voimakkaasti työn ja perhe-elämän yhteensovittamista.

Historia (yhteiskunta). Edunvalvoja tarvitsee myös käsityksen yhteiskunnallisen kehityksen historiasta ja tulevaisuudesta ay-liikkeen tavoitteiden ymmärtämiseen. Työehtosopimusneuvotteluissa usein keskitytään sentteihin tai euroihin, mutta vähemmälle huomiolle jää niin sanotut laadulliset kysymykset, joilla pyritään parantamaan työsuhteiden ehtoja. Ay-liike on ollut kolmikantaneuvotteluiden kautta aktiivinen vaikuttaja lainsäädäntöön.

Historian opetuksen puutteet. Onko historia vain kuninkaiden ja sotien historiaa? Millainen kokemus haastateltavilla oli kouluajan historian opetuksesta ja/tai ay-koulutuksen historian /käsittelystä? Miten haastateltavat näkevät nyt peruskoulun historian opetuksen, miten siinä näkyy työväenluokan asema ja esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen toiminta yhteiskunnan kehittäjänä. Kokevatko haastateltavat historian opetuksen puolueettomana?

EU (negatiivinen). Työlainsäädäntö on siirtymässä Eurooppa-tasolle ja koulutus on mahdollista myös ETUI:n kautta. Missä määrin haastateltavat näkevät perusteluja EU-vastaisuudelle, ja ilmeneekö sitä ja miten?

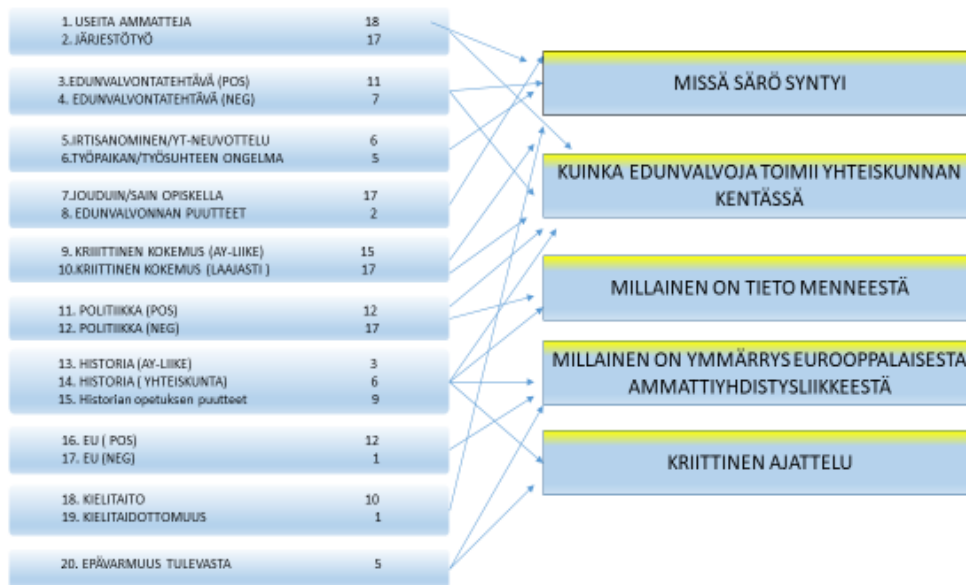
EU (positiivinen). Kuten edellä mutta toinen näkökulma: voisiko haastateltava mahdollisesti toimia esimerkiksi EWC-tehtävässä, asiantuntijana tai vaikuttajana Eurooppaa tasolla? Edunvalvontatehtävä saattaa antaa mahdollisuuden kouluttautua myös lainsäädännön kautta (Laki yhteistoiminnasta suomalaisissa ja yhteisönlaajuisissa yritysryhmissä/EWC).

Kielitaito. Kuinka käyttää kielitaitoaan, onko useampia mahdollisuuksia, millaisissa tilanteissa on joutunut kommunikoidaan muulla kuin omalla äidinkielellään? Kielitaito myös usein paljastaa henkilön koulutustason, peruskoulutuksen ajankohdan ja laadun.

Kielitaidottomuus. Tarkastelun kohteena on haastateltavan halu oppia kieliä, jos saa mahdollisuuden sekä se, kokeeko haastateltava kielitaidon puutteet henkisenä esteenä toiminnalleen. Kansainvälisissä yrityksissä on mahdollista joutua tehtäviin, joissa jo auttava kielitaito on hyödyllinen. Luottamusmiehenä voit tulla valituksi ja usein jopa edustettavat vaativat, että valittu on valmis toimimaan kielitaitoa vaativissa tehtävissä. Työnantaja ei ehkä suostu ”uusien” luottamustehtävien perustamiseen (esim. EWC), vaan kaikki kasaantuvat jo toiminnassa mukana oleville, vaikka kaikilla ei ehkä ole siihen edellytyksiä.

Epävarmuus tulevasta. Edunvalvoja joutuu ajattelemaan niin työelämän kuin yhteiskunnan kautta tulevaisuutta. Kuinka ja millaisia uhkakuvia nousee esiin, työpaikan/toimialan, ay-liikkeen, yhteiskunnan tai henkilön/edunvalvojan tehtävän kautta?

Avoimen koodauksen tulokset siirsin vastaamaan tutkimuskysymyksiä lisättynä kriittisen ajatuksen osiolla.

Taulukko 6. Merkityssisältöjen vaikutuksia

8.1 Avoimen koodauksen merkityssisällöistä tutkimuskysymyksiin, aksiaalinen koodaus

Analyysin tässä vaiheessa siirsin ajatukseni uudestaan tutkimuskysymyksiini, ja aloin muodostaa kokonaiskuvaa kysymys kerrallaan. Käytän myös esimerkkejä kuten edellisessä analyysissäni löytämistäni merkityssisällöistä haastateltavien ”omalla kielellä”.

MISSÄ SÄRÖ SYNTYI kysymystä pohtiessani ensimmäisen analyysin aikana, löysin kyllä merkityksiä särön syntymiselle, mutta vasta GT:n avulla säröjen laajuus alkoi paljastua. Kaikilla haastatelluilla oli haasteellisia tilanteita, tiedonpuutteesta johtuvia, työpaikan perinteistä, kilpailutilanteista tai vastaavista johtuvia ongelmia, jotka aloin vasta nyt ymmärtää särökokemuksiksi. Särön käsite siis laajeni.

Edunvalvoja harvoin aloittaa tai hakeutuu tehtäviin juuri ammattiin valmistuttuaan, uutena työntekijänä. Tehtävien kannalta on tärkeää hallita niin oma ammattialansa kuin omata laajempaakin kokemusta työelämästä. Kuvaavaa oli että kahdeksantoista haastateltavaa kahdestakymmenestä (18/20) hallitsi useampia ammatteja ja seitsemäntoista (17/20) oli erilaisissa järjestötehtävissä.

M 52 – *Ja sitten tota työkokemusta on, on myös sitten niin sanotusti pöydän toiseltakin puolen, oon ollu esimieshommissakin vuosikausia, ...mun mielestä se sitten tukee toisiaan kun osaa asettua sitten sen vastapelurinkin asemaan.*

M 38 – *Meitä oli kaks kokkia ja pari tarjoilijaa...siellä ei ollu ammattiliitosta mitään tietoaakaan ...olin pääkokkina ja toi kaveri sano että lähe linja-auton kuljettajaks...siellä on vahva edunvalvonta ja tämmöstä.*

M 43 – *Kun valmistuin laitoshuoltajaks niin siirryin Kuopion kaupungille töihin sairaalaan...sitten sen jälkeen mä siirryin projektihommiin tänne etelään...ja sitten mä siirryin linja-auton-kuljettaja tutkinnon suorittajaks ja aloin linja-auton kuljettaja hommiin*

M57 – *Eu-tasolla mä oon ollu itse tekemässä semmosii työaikoihin liittyviä säännöksiä, Brysselissä kävin semmosessa toimikunnassa, tehtiin ehdotuksii tonne EASA:aan (Euroopan ilmailu viranomainen) mut tota työnantajan lobbaus on tosi kovaa, eri lentofirmojen lobbaus EU:ssa, EASA:ssa on tosi massivista ja kovaa...*

Laajasti ottaen haastattelumateriaali paljasti säröytymistä myös silloin, kun edunvalvontatehtävä oli otettu vastaan. Sekä tehtävään hakeutuneet että siihen houkutelut olivat valmiita lähtemään koulutukseen mahdollisimman pikaisesti. Toisaalta myös mainintoja siitä, kuinka tehtävä rasittaa perhe-elämää ja kuinka tehtävään lähteminen tuli ajankohtaiseksi vasta lasten jo hiukan kasvettua, oli useita. Kun työpaikan/työsuhteiden ongelmat olivat omalta osaltaan ohjanneet kouluttautumista, asioista oli pakkokin ottaa selvää. Kriittinen ajattelu taas näkyi säröytymisen näkökulmasta mielestäni juuri tarpeessa toimia erilaisissa yhteisöissä, joiden toiminta-ajatuksena ovat esimerkiksi lähetettyjen työntekijöiden tai globaalien työväestön paremmat työolosuhteet. Kielitaito oli haastatelluilla kohtuullista käytännön tasoa, osalla jopa erinomaista, mutta useamman haastatellun mielestä lisäoppi nähtiin tarpeelliseksi ja myös sitä haluttiin - , erityisesti kun jokin kansainvälinen tehtävä yrityksessä tulisi ajankohtaiseksi.

M 40 – *Kyl mä olin heti alusta alkaen kun pyydettiin luottamusmieheks ay-puolelle niin olin heti alusta alkaen että joo, mahdollisimman paljon irti, koulutusta ja tukee siihen omalle, työhön tai edunvalvontatyöhön ....*

N34 – *Mä hain ite suoraan peruskurssille, luottamusmiesten peruskurssille ...se on niinkiun se se ensimmäinen mikä tuli mieleen...sittenhän täällä on ollu opastusta se jälkeen, et minne niinku haluaa*

N 42 - *Niin mä haluan oppia jotain uutta ja mä koen et kaikki nää koulutukset on sellasia missä mä kehityn ihmisenä. Se on mulle se tärkein asia.*

Taulukko 7. Missä särö syntyi

1. USEITA AMMATTEJA	18
2. JÄRJESTÖTYÖ	17
3. EDUNVALVONTATEHTÄVÄ (POS)	11
4. EDUNVALVONTATEHTÄVÄ (NEG)	7
5. IRTISANOMINEN/YT-NEUVOTTELU	6
6. TYÖPAIKAN/TYÖSUHTEEN ONGELMA	5
7. JOUDUIN/SAIN OPISKELLA	17
8. EDUNVALVONNAN PUUTTEET	2
9. KRIITTINEN KOKEMUS (AY-LIIKE)	15
10. KRIITTINEN KOKEMUS (LAAJASTI)	17
18. KIELITAITO	10
19. KIELITÄIDOTTOMIUS	1

MISSÄ SÄRÖ SYNTYI

Teksti otteita joiden voi ajatella kohdistuvan säröön oli yhteensä 126. Myös positiiviset kokemukset on otettu huomioon saman arvoisina kuin negatiiviset. Tärkeimpänä kuitenkin rutiinien rikkoutuminen, tutun ja turvallisen muuttuminen joksikin muuksi, haasteeksi, epätietoisuudeksi tai mahdollisuudeksi.

KUINKA EDUNVALVOJA TOIMII YHTEISKUNNAN KENTÄSSÄ liittyy kysymykseen siitä, kuinka tärkeänä edunvalvoja pitää yhteiskunnallista näkökulmaa omassa työssään. Suorittavan työn ammatit ovat usein kaukana vaikuttamisesta, vaikka ovatkin tärkeitä koko yhteiskunnan toiminnan kannalta. Haastateltavat kyllä omalla tavallaan tiedostivat tämän asian, eikä haastateltujen puheessa aliarviointia tämän suhteen esiintynyt. Toisaalta haastatteluissa paljastui hyvinkin paljon toimintaa erilaisissa järjestöissä ja hyväntekeväisyyspauksissa. Yllättävää oli myös toimien kirjo - YK-joukot, kriisipuhelin päivystys, koululaisten liikenne turvallisuus, tuki henkilö vanhuksille (ei sukua) ja kirkon tapahtumat esimerkkeinä. Poliittinen toiminta ymmärrettiin tärkeäksi. Toki mukana oli heitäkin, jotka karsisivat politiikkaa pois ay-liikkeestä. Poliittiseen toimintaan kuitenkin osallistuttiin, kriittisesti kommentoitiin ja seurattiin aktiivisesti. Haastatteluissa ei salailtu mielipiteen tai poliittisen kannan ilmaisua .

M 38 – *Mua rauhanturvatehtävät (useampia YK joukkojen tehtäviä) kiinnosti sen takia että pääsen auttaan sinne, ei sen takia että pääsen pysy kourassa sinne rähinöimään. Tottakai mua*

kiinnostaa (kv-tehtävä), sen takia mä oon sinne mennytkin sinne SASK:in et sitten kun sattuu semmonen sopiva kohta ja paikka aukee nii mä olisin heti valmis lähteen..

N 42 – Mä teen vapaaehtoistyötä mutta mä teen sitä tosiaan siä mielenterveysseurassa, et se on mun vapaaehtoistyö. Se on tullu kutsumuksena se on lähinnä varmaan just se et halua auttaa ihmistä ja oon valtakunnallisessa kriisipuhelimessa..

M 53 – Mie oon tehny tämmösiä tietoiskutyypisiä videoita, mie oon keränny vuosien varrella omaa materiaalia, videoita, kuvia ja sitten ne niinkun , mulla valmistu viime viikolla seitsemäntoista minuutin pätkä yhen koulun vaaranpaikoista... ja sitten sitä käytetään opetusmateriaalina siellä koulussa.

M 43 – No tuota , kyllä mä paljon oon noissa kirkollisissa piireissä ollu vapaaehtois kuvioissa, aina kun on tarvittaessa pyydetty. Mulla on ystäviä noissa seurakuntien kuvioissa ja käyn sitten kускаamassa ihmisiä. Kun tarvitaan linja-auton kuljettajan paperit ja tarvittaessa halpakyyti niin mä järjestän sillai että omasta tyästäni en ota mitään palkkaa ja auteskelen sillä tavalla.

M 57 - Kyl kiinnostas ku vanhuksia auttaa....On kyll mulla nyt on kaks tuttua vanhusperhettä ketä mä hoidan, asioita ja autan heitä , et ei sen kummempaa.

Taulukko 8. Edunvalvoja yhteiskunnan kentässä

2. JÄRJESTÖTYÖ	17
3. EDUNVALVONTATEHTÄVÄÄ (POS)	11
9. KRIITTINEN KOKEMUS (AY-LIIKE)	15
10. KRIITTINEN KOKEMUS (LAAJASTI)	17
11. POLITIikka (POS)	12
12. POLITIikka (NEG)	17

MITEN EDUNVALVOJA TOIMII YHTEISKUNNAN KENTÄSSÄ

Teksti otteita joiden voi ajatella kohdistuvan yhteiskunnassa toimimiseen oli yhteensä 92. Yhteenvetona edunvalvoja on yhteiskunnallisesti aktiivinen, poliittisesti tiedostava ammatistaan ylpeä työntekijä.

MILLAINEN ON TIETO MENNEESTÄ. Tämän teeman kautta tarkastelin formaalissa kouluopetuksessa saatua käsitystä sekä työväenluokan että ay-liikkeen historiasta. Edunvalvojan tehtävässä on tärkeää ymmärtää, mistä lähtökohdista ja miten työelämän lainsäädäntö, työehtosopimukset ja työturvallisuus ovat Suomessa kehittyneet. Edunvalvojan on myös osattava välittää tätä tietoa muille työyhteisön jäsenille ymmärrettävällä ja faktoihin perustuvalla tavalla. Siinä tarvitaan paitsi faktatietoa myös ymmärrystä historian kehityslinjoista ja esimerkiksi lainsäädäntöön ja yhteiskuntapolitiikkaan vaikuttavista voimista. Valitettavan usein on vallalla käsitys, että mikään ei työelämässä muutu. Hyvänä esimerkkinä tästä voi pitää taistelua kahdeksan tunnin työajasta, joka tuli voimaan lainsäädännön kautta juuri ennen kansalaissodan alkua vuonna 1917. Millainen tilanne on vuonna 2020, kun työaikalainsäädännön uudistukset ovat juuri astuneet voimaan? Työpäivän pituus voi vaihdella perustyöajan kahdeksasta tunnista eri variaatioiden kautta jaksotyön kahteentoista tuntiin tai työntekijän kannalta hankalimpaan niin sanottuun vaihtelevaan työaikaan, 0-40 työtuntiin. Myös työsuojelun puolella on aivan yhtä merkittävää tuntea varsinkin kolmikantaisen lainsäädännön historia. On syytä ymmärtää, miten työsuojelu on kehittynyt ja/tai millaisia ovat tämän päivän haasteet yksilön terveyden näkökulmasta verrattuna eiliseen.

M 57 – No missään koulussa en oo saanu (opetusta), jos ei sitten oteta huomioon tätä Kiljavan koulutusta, siellähän sai, sehän oli semmoinen paketti, tuli kaikennäköstä ja siihen, mut tota muuten en kyllä saanu mitään tietoo

N 34 – Joo itte, mut koulussahan ei tota ei sillä lailla, eihän ay-liikkeestä puhuttu mitään koulussa mun aikaan. Mä oon yheksänkyluvulla, niin se oli vähän, aino et siel oli, meillä alasteen seinällä taulu missä oli kaatuneita sodan aikana....

M 43 – Kyllähän se pitää paikkansa, että peruskoulussa näitä tietoja ei saa, elikkä mikä ay-historiasta on tullu, on tietysti tullu ay-koulutuksen kautta, työväenliikkeen historiasta.

M 41 - Mun mielestä nykypäivänä pitäs enemmän koska kyllähän tää siihen suuntaan on menossa et tota varsinkin nuorta jengiä kun kuuntelee niin aika pihalla ne on....

M 52 – Et kun tosiaan työntäjän asenteet on muuttunu sanotaan viimesen viiden vuoden aikana aika ikävään suuntaan a sit se taas teettää enemmän työtä, ihmisetkin ymmärtää sen äkkiä, et jos sä oot yksin työnantajan kanssa huonoissa välilöissä niin yllä heikosti käy...

M 37 – *Miten suomalainen, pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta on rakentunu...et kun ihmisillä ei oo ymmärrystä siitä et ne luulee, että sairauslomat, ätiyslomat, hoitovapaat, isyyslomat, ihan mikkä vaan, ne on työnantaja hyvää hyvyttään antanu...*

Taulukko 9. Tieto menneestä

9. KRIITTIINEN KOKEMUS (AY-LIIKE)	15
10. KRIITTIINEN KOKEMUS (YHTEISKUNTA)	17
11. POLITIIKKA (POS)	12
12. POLITIIKKA (NEG)	17
13. HISTORIA (AY-LIIKE)	3
14. HISTORIA (YHTEISKUNTA)	6
15. HISTORIAN OPETUKSEN PUUTTEET	9

MILLAINEN ON TIETO MENNEESTÄ

Merkityssisältöjä joiden voi ajatella kohdistuvan historiaan niin ay-liikkeen kuin yhteiskunnan näkökulmasta oli yhteensä 79. Mukaan on luettu politiikkaan liittyvät kommentit jotka haastatelluilla kohdistuivat usein juuri nopeasti muuttuvaan ja heikentyvään tilanteeseen työmarkkinoilla.

MILLAINEN ON KÄSITYS EUROOPPALAISESTA AY-LIIKKEESTÄ. Teeman tarkoitus on tuoda esiin haastateltavien kanta kansainväliseen ay-liikkeeseen kartoittaen sekä EU-myönteisyyttä että EU-kielteisyyttä, halukkuutta osallistua kansainvälisiin koulutuksiin ja tehtäviin sekä mahdollisia esteitä, jotka hankaloittavat osallistumista. Ammattiyhdistysliike on aina ollut kansainvälinen liike. Tämä on korostunut entisestään tuotannon ja palveluiden vapaan liikkumisen johdosta. On myös muistettava globaali näkökulma: eurooppalainen ay-liike pyrkii parantamaan ja organisoimaan myös koko maailmaa käsittäviä hankkeita ja parannuksia työntekijöiden oloihin kampanjoilla, avustuksilla, organisoimalla järjestäytymistä ja jakamalla tietoa. Edunvalvontatehtävässä on mahdollisuus vaikuttaa työyhteisön, yrityksen ja yhteiskunnan mielipiteisiin, hankintoihin ja vaatimukseen alihankintaketjujen inhimillisestä ja laillisesta toiminnasta.

M 34 – *Kyllä se varmaan tää eurooppalainen ja globaali ay-liike tavallaan on vähän tuntematon käsite mulle..*

M 52 – *Mutta en oo sillä lailla tota niin hirveesti siihen soppaan työntäny lusikkaani, että se on kyllä semmonen ryteikkö että se on kun lankakerä että ei tiä mistä päästä ottaisi kiinni..*

N 40 – *Et kun mä olin vähän niinkun pakotettuna siinä EWC hommassa mukana ja sehän oli mulle ihan hirvee painolasti ja rasite koska mulla ei oo kielitaitoo ja tota siitä huolimatta mä jouduin tua juokseen...*

M 39 – *meillä on valtava tarve tehdä tällä hetkellä yhteistyötä yhteistyötä niin ulkomaisten ammattiyhdistysliikkeiden ja työntekijäjärjestöjen edustajien kanssa EU:ssa ja EU:n ulkopuolella, meil on niin paljon noita ulkomaisiin työntekijöihin liittyviä ongelmakohtia et sitä yhteistyötä pitää lisätä. Meillä ei oo siihen ihan niin paljon resursseja mitä tällä hetkellä on tarve.*

M 38 – *Jos liitolla on hyvät välit ITF:n ja ETF:n (maailman ja Euroopan kuljetusliitot), niin ei se viel mun mielestä riitä, pitäis olla just EWC:n kautta, luoda sellanen hyvä henki. Et siä pitäis olla oikeesti duunarien edustaja, siel on kuulemma välillä ollu työnantajankin edustaja...*

Taulukko 10. Käsitys eurooppalaisesta ay-liikkeestä

9. KRIITTINEN KOKEMUS (AY-LIIKE)	15
10. KRIITTINEN KOKEMUS (YHTEISKUNTA)	17
11. POLITIIKKA (POS)	12
12. POLITIIKKA (NEG)	17
16. EU (POS)	12
17. EU (NEG)	1
18. KIELITAITO	10
20. EPÄVARMUUS TULEVASTA	5

MILLAINEN ON KÄSITYS EUROOPPALAISESTA AY-LIIKKEESTÄ

Merkityssisältöjä joiden voi ajatella kohdistuvan eu- edunvalvontaan oli yhteensä 89. Kielitaidon arvio hyväksi tai riittäväksi puolet. Vahva käsitys myös oli että Suomen ulkopuolella toimiminen on tärkeää.

KRIITTISTÄ AJATTELUA tarkastelin kaikkien neljän tutkimuskysymyksen kautta. Kriittinen, kyseenalaistava ajattelu on edunvalvojalle ehdottoman tärkeä. On uskallettava ottaa esiin ongelmia, vääriä tai tehottomia toimintatapoja ja menetelmiä, uskomuksia ja väärin tietojen ja huhujen alkulähteitä työpaikalla. On myös kyettävä tunnistamaan median puolueelliset ja tarkoitushakuiset uutiset/julkaisut. Edunvalvojan työ perustuu luottamukseen, lain ja työehtosopimusten määräyksiin ja eettisiin arvoihin. Tiedonhankintataidot ja halu myös jakaa oikeaa tietoa ovat osa edunvalvojan tehtävää.

M 37 – Meidän puolueen johtaja menee Kreikkaan tekemään semmosia tehtäviä, temppuja IMF:n talutusnuorassa että hei nyt työehtosopimusjärjestelmä lopetetaan, ei me voida tehdä sellasia asioita. Se on yksinkertainen juttu, sitä ei vaan tehdä

M 40 – Mää aattelen että yhteiskunnallinen murros mitä täl hetkellä tapahtuu tää globalisaatio ja tää rajojen aukeaminen ja vapaa kauppa on se suurin haaste et mitä mä tänäänkin aattelin tähän...

M 50 – Mutta olisko me pärjätty ilman rahaliitto, oisko me pärjätty markalla ja oisko, kuinka hyvin me sit olis pärjätty ja mitä mahdollisuuksia se olis meille luonu.

N 40 – Kun mä luen uutisiakin tänä päivänä niin kyllähän, mä oon tosi kriittinen lukemani perusteella, että vaik se olis minunmielisteni kirjoittama, minua miellyttävä sisältö niin silti mä suhtaudun siihen aina kriittisesti.

9. LAYDERIN TUTKIMUSKARTTA

Viimeiseksi lähdin pohtimaan ja yhdistämään aineistoa saadakseni varmuutta koulutuksen tärkeydestä Layderin tutkimuskarttaa (Miettinen 2020, 55; Layder, D. 2006, 271-274) apuna käyttäen. Layder korostaa makro- ja mikrotason lähentymistä analysoinnissa.

Taulukko 11. Layder

	MAKROTASO
Olosuhde	Makrotason rakenteet, käytännöt ja normit (esim. arvot, traditiot, valta ja politiikka) Järjestö- ja poliittinen toiminta, ay-liikkeen perinne, vasemmistolaiset arvot
Puite	Sosiaalisen toiminnan lähiympäristö ja verkosto (esim. koulu, perhe, työelämä, harrastus) Työpaikka, aikaisemmat työpaikat, ammattiosastot, tavoitteet
Toiminta	Sosiaalinen aktiivisuus eli suoran ja välittömän vuorovaikutuksen dynamiikat Toimintaroolit, luottamusmies, työsuojeluvaltuutettu, EWC-edustaja
Yksilö	Yksilön sosiaalinen eli elämäkerrallinen kokemus sekä sosiaalinen osallistuminen Käsitys omasta oppimispolusta, oppimisesta, kriittisyys, jaksaminen edunvalvontatehtävässä
	MIKROTASO

OLOSUHDE oli Layderin tutkimuskartassa laajin. Kysymys nosti esiin päättymättömästi uusia kysymyksiä. Osin pakotettuna tehty ammatinvaihto oli mahdollisesti aiheuttanut halukkuuden edunvalvontatehtäviin. Toisin sanoen, oppiminen oli arkipäiväistä toisiaan seuraavien tehtävien aikana. Järjestötyöhön perehtyminen, yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja poliittinen aktiivisuus ovat voineet vaatia tai aiheuttaa säröytymistä sekä voimakasta halua oppia. Olosuhdekenttään kuuluu myös työehtosopimuksilla varmistettu luottamusmiesten ja työsuojeluhenkilöiden peruskoulutus.

PUITE kohdassa merkittävää on ay-liikkeen tarjoamat jatkokoulutusmahdollisuudet, mitä kautta osa haastateltavista myönsi myös kasvaneensa liikkeeseen ja oppineensa ymmärtämään sen arvon. Edunvalvonta ei ole vain paikallista sopimista, vaan laajempi yhteiskunnallinen ja yhteiskuntaan vaikuttava ilmiö. Myös työpaikan käytännöt ja menetelmät kuuluvat puitteisiin, jotka suoraan vaikuttavat myös säröytymiseen. Usein työnantajan edustajien tietämys työehtosopimuksista ja lainsäädännöstä on puutteellista, ja kun koulutusta ei ole, edunvalvojat joutuvat ohjeistamaan ja selvittämään kysymyksiä työnantajienkin puolesta.

TOIMINTA menestyksekkäänä edunvalvojana vaatii laajan ymmärryksen historiasta ja yhteiskunnasta. On oltava aktiivinen lukija, selvitettävä asioiden taustat ja tulkittava tulevaisuutta. On ymmärrettävä eurooppalainen ja globaali kenttä, osattava välittää tietoa myös maailmanlaajuisista epäkohdista. Tähän ay-liikkeen koulutusorganisaation on kiinnitettävä paljon huomiota aivan lähitulevaisuudessa alkaen ammattiin oppijoista kuin aikuisopiskelijoista.

YKSILÖ on edunvalvonnassa kuitenkin kaiken keskiössä. Millaisia puutteita edunvalvojilla on osaamisessa ja oppimisessa? Joillakin puutteet juontuvat ajan puutteesta ja perhe elämän yhteensovittamisen ongelmista. Ne kuormittavat niin edunvalvontatehtävää kuin työelämääkin. Arvostuksen puute masentaa ja varsinkin huonot neuvotteluyhteydet vastapuoleen tai verkoston puuttuva tuki aiheuttavat ahdistusta.

Taulukko 12. Layder, pohdinta

	Haastateltavat	Koulutustarve ja/tai tarjonta	Tutkimuskysymykset
Olosuhde	Useita ammatteja, järjestötyö, edunvalvontatehtävä, kriittinen kokemus, poliittinen aktiivisuus	Peruskoulutus edunvalvojan tehtävään	Miten särö syntyi
Puite	opiskelu ja opiskelujärjestelmä, kasvu ay-liikkeeseen edunvalvonnan puutteet, neuvotteluyhteydet	Yhteiskunnallinen koulutus	Kuinka edunvalvoja toimii yhteiskunnan kentässä
Toiminta	Historian tuntemus, aktiivisuus, kriittisyys, kansainvälisyys, kielitaito	AY -historia ja yhteiskuntahistoria KV-koulutus	Millainen on tieto menneestä/millainen on käsitys eurooppalaisesta ay-liikkeestä
Yksilö	Opiskelumenestys aikuisena, innostuneisuus, kiinnostuksen herääminen, vaikuttaminen	Oppimaan oppimisen koulutus	Miten särö syntyi Kriittinen ajattelu

10. TUTKIMUSTULOS

Tutkimuksen lähtökohtana oli neljän teeman kautta kartoittaa, millaisia tiedollisia tarpeita on edunvalvontatehtävissä olevilla ay-liikkeen jäsenillä. Halusin löytää merkitysyksiköitä ja sitä kautta merkitysvaruuden koulutussuunnittelun edistämiseksi. Tulos ensimmäisessä analyysissä särökokemuksen osalta jäi niukaksi, haastateltavat olivat tehtävänsä vastaanottaessaan pääsääntöisesti hyvin innokkaita aloittamaan opiskelun, ja tällä mahdollisuudella saattaa olla vaikutusta myös itse tehtävän vastaanottamiseen. Särökokemuksia kyllä löytyi, mutta usein ne liittyivät enemmän ammatin vaihtamiseen tai yleisempään tarpeeseen kouluttautua. Esimerkiksi kuljetusalan työntekijä terveydellisistä syistä opiskeli tuotantotalouden insinööriksi ja ilmailualan työntekijä elintarvikealan

maisteriksi. Anita Malisen väitöskirjassaan kuvaamaa ahdistusta tiedon puutteen aiheuttamasta säröstä ei kovin yleisesti esiintynyt. Malisen teoriat epistemologisesta ja eksistentialisesta vastuusta vaikuttivat kuitenkin tutkimusta tehdessäni voimakkaasti taustalla. Ymmärrys siis lisääntyi opettajan roolista haasteellisessa lyhytkurssikoulutuksessa. Toisaalta tutkimus tuotti erittäin paljon tietoa itse tutkimusongelman ratkaisemiseen, mistä esimerkkejä olen käyttänyt analysoidessani haastattelun teemoja. Yhtenäisen merkitysavaruuden laatiminen on sen sijaan haasteellista näkökulmien moninaisuuden johdosta, mutta tuloksena voin pitää edunvalvojen kiinnostusta niin yhteiskunnalliseen tilanteeseen kuin tilanteen muuttamiseen ja hyvinvointiyhteiskunnan säilyttämiseen kaikille tasa-arvoisena. Otettuani käyttöön toisen GT:aan perustuvan analyysin löysin särökokemukselle laajemman merkityksen. GT:n ongelmana kuitenkin koin kysymysten merkittävän lisääntymisen. Oli ongelmallista, kuinka voisin tulkita esimerkiksi ammatinvaihtojen, järjestötyön ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen vaatiman oppimisen tarpeen, ja kuinka se vaikuttaa säröytymiseen. Anita Malisen mukaan aikuisen oppijan itseohjautuvuus on myytti, mutta ainakin oman tutkimukseni perusteella se osoittautui perusteettomaksi väitteeksi. Oman aineistoni haastateltavia voi kyllä kuvata itseohjautuviksi. Haastateltavat olivat pääsääntöisesti hakeutuneet opiskelemaan välittömästi tai ainakin kohtuullisen ajan kuluessa ay-liikkeen koulutuspolulle. Toisaalta taas juuri aikaisemmin pohtimani, pakotetut ammatinvaihdot ja järjestötyö, olivat osaltaan ehkä vaikuttamassa itseohjautuvuuteen: Haastateltavat olivat jo tottuneet oppimaan uutta. Rutiinien tuottamaa turvallisuuden tunnetta ei pidetty kohtalokkaana menetyksenä. Tutkimustuloksena voi myös pitää ay-liikkeen ja työväenluokan historian tuntemuksen merkitystä niin yksilön arvomaailman rakentumisen kuin opiston pedagogisten suunnitelmien kannalta. Lähes kaikki pitivät erittäin tarpeellisena koulutuksen säilyttämistä opintosuunnitelmissa ja olivat myös omaehtoisesti tutustuneet aiheisiin, usein syvällisestikin.

Layderin tutkimuskartta auttoi ymmärtämään laajemman merkityksen tutkimuskysymysten takana, mutta GT:n tavoin aiheutti enemmän kysymyksiä kuin antoi vastauksia. Miten tuemme aikuisopiskelijan yhteiskunnallista kasvua, kuinka huolehdimme poliittisesta aktiivisuudesta, millainen on perheen merkitys ajankäytön suhteen ja kuinka herätämme kiinnostuksen ja halun vaikuttaa esimerkiksi kunnallisella tasolla maailmassa, jossa politiikalla (yhteisten asioiden hoitamisella) on huono kaiku? Tutkimuskysymykset kuitenkin keskustelivat tutkimuskartan kenttien kanssa, ja myös esimerkiksi kysymykseen säröstä löytyi yhtymäkohtia.

Millainen sitten on suomalainen edunvalvoja? Edunvalvoja, luottamusmies tai työsuojeluhenkilö on keski-ikäinen aktiivinen kansalainen, joka on kiinnostunut politiikasta. Hän hallitsee useamman ammatin tai on toiminut eri yrityksissä, ja usein taustalla on irtisanomiseen päätyneitä yhteistoimintaneuvotteluita. Historialla on hänelle merkitystä, ja varsinkin työväenhistorian merkitys koetaan tärkeänä. Järjestötyö ja hyväntekeväisyys ovat usein sydäntä lähellä. Edunvalvoja on myös kriittinen. Kritiikistä saavat osansa niin työnantajapuoli kuin valtiovaltakin, puhumattakaan omasta ammattiliitosta tai keskusjärjestöstä. Kriittisyyden vastapainona hänellä on kuitenkin usein tarjota ehdotuksia ja ratkaisuja ongelmatilanteisiin. Ilman harkitsevaa pohtimista hän ei arvostelemaan ryhdy. Edunvalvoja myös seuraa, jos ei niinkään eurooppalaista työelämää tai lainsäätämistä, niin oman ammattiliittonsa julkaisuja ja tavoitteiden toteutumista. Edunvalvoja on myös huolissaan työelämän huonontumisesta, työehtojen kiristymisestä ja kiireestä. Hän tietää kuitenkin tehtävänsä vaateet, lain ja asetusten noudattamisen velvoitteet, sopimus ja neuvottelupolitiikan ylläpidon tärkeiden sekä tietää ketä edustaa.

10.1 Opetussuunnittelutyön ja ay-koulutuksen näkökulma

Tutkimus osoittaa, että edunvalvojen kaikilla osa-alueilla on edelleen paljon koulutustarpeita. Opetusta ay-historiasta ei käytännössä kukaan koe saaneensa aikaisemmissa opinnoissaan. Kansainvälinen koulutus on koko joukossa hyvin vähäistä, Eu-lainsäädäntöprosessia tai tavoitteita ei tunneta, ja yhteiskunnallisen tiedon lisääminen on jokaisen oman aktiivisuuden varassa. Kuitenkin ay-koulutus on erittäin voimakkaassa murroksessa johtuen muun muassa Elinkeinoelämän Keskusliiton päätöksestä yleis- ja koulutussopimuksista irtautumiseen vuonna 2017. Ammattijärjestöt joutuvat neuvotteluteitse ratkaisemaan koulutuskysymykset työehtosopimusneuvotteluissa. Tämä on jo nyt aiheuttanut koulutusmäärien supistumisen varsinkin pienemmillä ammattiliitoilla, ja koulutuksen supistuminen tulee edelleen jatkumaan jokaisella työehtosopimuskierröksellä. Ongelma tulee siis olemaan, kuinka vastata tässäkin tutkimuksessa esiin tulleisiin koulutustarpeisiin. Kuinka perustelemme esimerkiksi yhteiskunnallisen- ja ay-liikkeen historian koulutuksen tarpeen, kuinka löydämme toimijoita kansainvälisiin tehtäviin ja huolehdimme, että yritykset hoitavat lainsäädännön kautta tulevan koulutusvelvollisuutensa (EWC-edustajat) ja mistä löydämme kanavat, joihin koulutus ohjataan? Nämä ovat akuutteja kysymyksiä ammattiyhdistysliikkeen koulutustoiminnalle.

Ovatko ammattiliitot valmiita muuttamaan perinteisiä toimintatapojaan, esimerkiksi luomalla valmiin koulutuspolun, johon kaikki edunvalvojat osallistuvat, on olennainen kysymys. Käytännön ratkaisua vaatii se, miten tällainen koulutus järjestetään. Tutkimus osoitti, että koulutushalukkuus ei ole kadonnut, vaan ehkä nyt särökohdat lisääntyvät edunvalvojan joutuessa neuvottelupöytään entistä vähäisemmällä koulutuksella eli heikommin varustettuna.

Kriittisen pedagogiikan näkökulmasta haastattelun tulosten perusteellakin on syytä miettiä, miten uusi prekariaatti (esim. nuoret silpputyöntekijät), maahanmuuttajat ja työn ulkopuolella olevat saavat äänensä kuuluviin. Perinteiset ammattiliitot keskittyvät työssä olevien jäsentensä etujen ajamiseen, mutta itse työnkin ollessa murroksessa tarvitaan uusia keinoja sekä kouluttaa että vaikuttaa työolainsäädäntötyöhön valtakunnallisesti. Kysymys on elinehto ammattiliitoille, sillä jäsenmäärät laskevat kaikilla aloilla, mikä taas vaarantaa työehtosopimusten yleisittävyyden lähitulevaisuudessa.

Ja viimeisenä on syytä nostaa esiin pragmatistinen näkökulma. Ay-koulutuksessa kun aiheita lähestytään käytännön kautta. Haastattelun aikana nousi esiin ryhmätöiden merkitys, tiedonhankintakoulutus, vertaisoppiminen ja ongelmalähtöinen opiskelu. Haastateltavien kommentit opiskelusta ay-liikkeen koulutuksessa alleviivasivat samaa. Aikuinen oppija tarvitsee aiheen, joka sivuaa omaa elämäntilannetta ja on vuorovaikutteisesti keskusteltavissa opiskelijan ja opettajan kesken. Oppimisen voimaannuttavaa vaikutusta ei sovi myöskään unohtaa: haastateltavien mielestä oppimistapahtumat/kurssit antavat potkua myös muuhun aktiivisuuteen kuin edunvalvontatehtävän hoitamiseen.

10.2 Tutkimuksen uskottavuudesta

Arvioidessani tutkimustani päädyin käyttämään neljän kohdan menetelmää, jossa uskottavuutta tutkitaan vastaavuuden, siirrettävyyden, tutkimustilanteen ja vahvistettavuuden kautta (Eskola & Suoranta 1996, 208-218).

Vastaavuuden osalta olen tutkimuksessani pitäytynyt tekemästä tulkintaa haastateltavien osalta. Olen siirtänyt mielipiteet muuttumattomina, litteroituina, omalla murteella ja lisäämättä mitään ilmaisuihin. Itse haastattelutilanteessa pyrin antamaan apua teemavastauksiin vain, jos haasteltava sitä pyysi, toisin sanoen pyrin vain avaamaan joitain käsitteitä apukysymysten avulla.

Siirrettävyys on mahdollista osassa tutkimuskysymyksiä, ei kuitenkaan kaikissa. Mahdollista olisi kuitenkin muuttaa kysymysteemat siten, että esimerkiksi edunvalvontakoulutuksen sijaan tutkimus painottuisi työelämän nivelkohtiin tai murroskohtiin. Jatkotutkimuksena voisin nähdä esimerkiksi järjestäytyneet nuoret työntekijät.

Tutkimustilanteessa epävarmuustekijöinä näin paikan ja ajan. Joissain tilanteissa oli havaittavissa kiire, toisissa ulkoiset häiriötekijät. Haluttomuus puhua omasta poliittisesta kannasta ilmeni muutamilla haastateltavilla, tosin haastattelun kuluessa tunnelma usein vapautui.

Vahvistettavuuden toivon tulevan esille teemahaastattelujen yhteydessä. Juuri oman äänen antaminen haastateltaville on mielestäni tutkimukseni tärkeintä antia.

11. KOKEMUS TYÖSKENTELYSTÄ TÄLLÄ MENETELMÄLLÄ

Laadullisen, fenomenografisen menetelmän käyttämisen koin erittäin mielenkiintoiseksi. Aikaisemmin mainitsemani into osallistua haastatteluun yllätti itseni hyvin positiivisesti. Hankaluus puolestaan oli ajankäyttö, niin haastattelijan kuin haastateltavienkin osalta. Halusin kuitenkin löytää haastateltavien mielestä heille sopivimmat paikat haastattelun onnistumiseksi. Tämä osittain aiheutti sen, että lomakuukausien ajaksi keskeytin haastattelumateriaalin keräämisen. Analyysivaiheessa runsaasti aikaa otti haastattelutallenteiden uudelleen kuuntelu, tarkentava kuuntelu sekä litterointi. Tutkimusta tehdessäni pohdin myös omaa taustaani edunvalvonta- ja yhteiskunnallisissa tehtävissä sekä puolesta että vastaan. Toisaalta oli helppo jo muutamasta virkkeestä ymmärtää, miten edunvalvoja asian ilmaisi, mutta myös ylitulkinnan mahdollisuus kangasteli mielessäni. Tämän vuoksi tein litteroinnit sanasta sanaan, ja käytin työssäni paljon esimerkkejä tutkittavien omalla kielellä. Informaation määrä oli suuri, mutta vielä suurempia olivat uudet aukeavat kysymykset liittyen juuri edunvalvonnan tulevaisuuteen, kansainvälistymiseen ja mediavaikuttamiseen. Grounded teorian käyttö oli yhtä mielenkiintoista mutta huomattavasti haasteellisempaa. Kysymyksiä jatkotutkimuksen kannalta nousi esiin valtavasti. Kuinka oppimisvaikeudet vaikuttavat ay-opiskeluun, riittääkö aktiivisuutta verkkokurssien suorittamiseen (ajankäyttöongelmat), kuinka liittojen koulutusvastaavat kokevat esimerkiksi historian/yhteiskunnallisen opetuksen tarpeen, kuinka

rakennamme koulutusmahdollisuuksia eri ryhmille jne.? Haasteellisuudestaan huolimatta työskentely GT:lla kehitti kuitenkin paljon omaakin ajattelua.

LÄHDELUETTELO & LIITTEET

Aaltonen, R. & Tuomisto, J. 1991 Valistus, sivistys, kasvatus: kansanvalistuksesta aikuiskasvatukseen. Helsinki: Kirjastopalvelut.

Alhanen, K. 2013. John Dewey'n kokemusfilosofia. Helsinki: Gaudeamus.

Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. 2006. Kasvatussosiologia. Helsinki: WSOY.

Aittola, T., Eskola, J. & Suoranta, J. (toim.) 2007. Kriittisen pedagogiikan kysymyksiä. Tampere: Tampereen yliopisto.

Brookfield, S. & Holst, J. 2011. Radicalizing Learning. San Fransisco: Jossey-Bass.

Brookfield, S. 2005. The Power of critical theory for adult Learning and Teaching. Gosport UK: Ashford Colour Press Ltd

Dewey, J. 1957. Koulu ja yhteiskunta. Helsinki: Otava.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003 Johdatus laadulliseen tutkimukseen Jyväskylä: Gummerus.

Freire, Paolo 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2005. Tutkiva oppiminen. Porvoo: WS Bookwell.

Helin, J. 2000. Edunvalvonnan etujoukko, luottamusmiesraportti. SAK:n järjestötutkimus: SAK.

- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009 Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Karisto.
- Kanerva, U. 1972. Liinatehtaalaisia ja ”tehtaan maistereita”: pellava- ja verkatehtaan työoloja ja tehdastyöväen sivistysharrastuksia viime vuosisadan jälkipuoliskolla. Tampere: Keskuspaino
- Kautto-Knape, E. 2012 Oppilasta lamaanuttava vuorovaikutus. Jyväskylä.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/38122/9789513947798.pdf?sequence=1>
- Kevätsalo, K. (toim) 2000. 20 muutoksen vuotta metallityöläisen elämässä. Turenki: Jaarli Oy.
- Lanas, M., Niinistö, H. & Suoranta, J. (toim) 2008. Kriittisen pedagogiikan kysymyksiä 2. Tampere: Juvenes Print
- Malinen, A. 2000. Towards the essence of adult experiential learning. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylä University.
- Manninen, J., Kauppi, A., Puurula, A. & Kontiainen, S. (toim.) 2003. Aikuiskasvatus tutkijoiden silmin – tutkimusta 2000-luvun taitteessa. Vantaa: Dark Oy
- Marx, K. 1976. Pääoma, kansantaloustieteen arvostelua 3: Kapitalistisen tuotannon kokonaisprosessi. Moskova: Edistys.
- Metsämuuronen, J 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja Jyväskylä: Gummerus.
- Miettinen, M. 2020. Yhteisöosaaminen suomalaisen luottamusmiehen pääomana Tampere: TUNI. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1395-1>
- Moisio, O-P. & Suoranta, J.(toim) 2009. Kriittisen pedagogiikan kysymyksiä 3. Tampere: Juvenes Print
- Nurmi, M. 2011. ” Ja sitten jäi vain lähtemättä”, luottamusmiesten haastatteluja koulutukseen osallistumisesta ja koulutustarpeista ja osallistumisen esteistä. Murikka-opisto.

- Ojakangas, A. 2006. Didaktiikan ja sitä ohjaavan oppimiskäsityksen muutos työelämän kansanopistossa. Työryhmäesitys Aikuiskasvatuksen tutkijatapaamisessa, Hämeenlinnassa 2006.
- Ojakangas, A. 2005. Kollektiivinen ja yksilöllinen modernissa ammattiyhdistyskoulutuksessa , www.vsop-ohjelma.fi/doc/ojakangas_kesa05.doc . . Katsottu 31.10.2011
- Sallila,P. & Malinen, A. (toim.) 2002. Opettajuus muutoksessa , Aikuiskasvatuksen 43. vuosikirja Vantaa: Dark Oy
- Suoranta, J. 2005. Radikaali kasvatus, kohti kasvatuksen poliittista sosiologiaa. Tampere: Tammer-Paino Oy
- Tuomisto, J. 1996. Yhteiskunnan rakenteet ja elinikäinen oppiminen. Tampere: Jäljennepalvelu
- Törmä, S. 1996. Kasvun mahdollisuus. Vammala: Vammalan Kirjapaino
- Vesa, P. 2009. Aineistolähtöinen teoria hyvää oloa ja työhyvinvointia edistävästä huumorista hoitajien keskinäisessä vuorovaikutuksessa Tampere: TUNI.
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/66537>
- Vesterinen, A-L. 1990 Ammattiyhdistysopisto 1950-90: Agitasionista uuteen tietotekniikkaan Jyväskylä: Gummerus.
- Virtanen,S. & Marjomäki, V. (toim.) 2005. Kansanopistokirja. Saarijärvi:Saarijärven Offset Oy
- Liite 1 Edunvalvontasanasto
- Liite 2 Haastateltavien taustatiedot
- Liite 3 Noudettu <https://www.sak.fi/me-olemme-sak/historia/saavutuksia> 29.3.2020

Liite1 Edunvalvontasanasto

Luottamusmies Työpaikan ammattiosaston toimesta, vaaleilla valittu edunvalvoja, joka saa oikeutuksen tehtävänsä työehtosopimusten määräysten kautta.

Työsuojeluvaltuutettu Työpaikalla vaaleilla valittu edunvalvoja, joka saa oikeutuksen tehtävänsä työsuojelulainsäädännön kautta.

Ammattiosasto Työpaikalla toimiva, järjestäytyneiden työntekijöiden, ammattiliiton yleensä paikallinen alaosasto. Voi olla myös ns. kokoomaosasto jolloin yhteenliittymään kuuluu työntekijöitä useilta eri työpaikoilta.

Ammattiliitto Ammattialan työntekijöiden valtakunnallinen yhteenliittymä.

Keskusjärjestö Ammattiliittojen yhteenliittymä, Suomessa työntekijöillä SAK, STTK JA AKAVA.

Työlainsäädäntö Työntekijöiden suojaksi tarkoitettu lainsäädäntö joka määrittää työsuhteen ehtoja, työaikoja, työturvallisuutta jne.

Työehtosopimus Työmarkkinajärjestöjen neuvottelema, 2-4 vuotta kestävä sopimus joka määrittää alan palkkatason ja työsuhteen ehdot.

Työehtosopimuksen yleissitovuus Yleissitovien työehtosopimusten tarkoituksena on myös järjestäytymättömien työnantajien palveluksessa olevien työntekijöiden vähimmäistyöehtojen turvaaminen. Sopimus on solmittu työntekijä- ja työntekijäliittojen välillä ja koskee sekä järjestäytyneitä että järjestäytymättömiä työnantajia ja työntekijöitä. Yleissitova työehtosopimus vahvistetaan vahvistamislautakunnassa ja siihen vaikuttaa järjestäytyneiden työntekijöiden määrä alalla (yli 50 %).

Paikallinen sopiminen Työehtosopimuksen tai lain antama mahdollisuus sopia toisin.

Yhteistoimintaneuvottelu Kansankielellä yt-neuvottelu, yhteistoimintalain edellyttämä neuvottelu työsuhteen ehtojen muuttuessa tai kehittyessä. Työkalu myös työntekijöiden edustajille.

Liite 2 Haastateltujen taustatiedot

N29 Varapääluottamusmies, osaston luottamusmies, työsuojeluasiamies, ammattiosaston taloudenhoitaja Ylioppilas, sosionomi (AMK) koulutus keskeytynyt
M34 Luottamusmies, työsuojeluasiamies Ylioppilas
N34 Osaston luottamusmies Ammattikoulu/ hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, restonomi (AMK) keskeytynyt
M35 Pääluottamusmies, ammattiosaston varapuheenjohtaja, ammattiosaston tiedotusvastaava ja lehden päätoimittaja, ammattiosaston luottamusyhdyshenkilö Ylioppilas, tuotantotalouden insinööri
M37 Ammattiliiton toimitsija, koulutuksen asiantuntija ryhmän jäsen, puolueyhdistyksen hallituksen jäsen Ylioppilas, tradenomi(AMK) keskeytynyt, ay-toimihenkilötutkinto
M38 Varapääluottamusmies, osaston luottamusmies, ammattiosaston järjestövastaava, liittovaltuuston jäsen, puolueyhdistyksen jäsen Ammattikoulu/raskaankaluston asentaja, linja-autonkuljettajan tutkinto, rauhanturvatehtäviä
M38 Pääluottamusmies, puolue yhdistyksen varapuheenjohtaja Ammattikoulu/kokki, linja-autonkuljettajan ammattitutkinto
M39 Luottamusmies yo-merkonomi/matkailuala, elintarviketieteiden maisteri
N40 Liiton toimitsija Peruskoulu, ay-toimihenkilö tutkinto
M40 Osaston luottamusmies, ammattiosaston varapuheenjohtaja, kunnallisen työpaikan hallituksessa Peruskoulu, merkonomi
M41 Pääluottamusmies, liittovaltuuston jäsen, EWC edustaja Ammattikoulu/sähköasentaja
N42 Osaston varaluottamusmies, ammattiosaston varajäsen, liittovaltuuston jäsen Ammattikoulu/kodinhoitaja, elintarvikealan perus- ja ammattitutkinto
M43 Pääluottamusmies, ammattiosaston toimikunnan jäsen Ylioppilas, laitoshuoltajan tutkinto, työnohjaajan tutkinto, siivoustyön ohjaajan tutkinto, kauppateknikko, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan tutkinto, linja-autonkuljettajan tutkinto,
N49 Työsuojeluvaltuutettu, ammattiosaston hallituksen jäsen yo-merkonomi
M49 Varapääluottamusmies, ammattiosaston puheenjohtaja ja tiedotusvastaava Peruskoulu, ammattikoulu/sähköasentaja keskeytynyt, kauppakoulu keskeytynyt
M50 Pääluottamusmies, EWC edustaja, ammattiosaston taloudenhoitaja Ylioppilas, taloushallinto(AMK) jatkuu
M52 Pääluottamusmies Lukio, materiaali- ja toimintojen tutkinto
M53 Pääluottamusmies, työsuojeluvaltuutettu, ammattiosaston sosiaali- ja työsuojeluvastaava Ammattikoulu/putki- ja laitosasentaja
M57 Työsuojeluvaltuutettu, ammattiliiton hallituksen jäsen/työsuojeluvastaava Ylioppilas, ilmaisuopisto

N57 Työsuojeluvaltuutettu, ammattiosaston sihteeri ja tiedottaja Peruskoulu, toimistoalan koulutus
---

Liite 3 Noudettu <https://www.sak.fi/me-olemme-sak/historia/saavutuksia> 29.3.2020

Saavutuksia

SAK:n ja suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen saavutuksia ovat muun muassa kesä- ja talvilomat, perhevapaat, irtisanomissuoja ja viisipäiväinen työviikko.

2020

- Kampanjointi aktiivimallia vastaan johti mallin kumoamiseen 1.1.2020

2019

- SAK:n kannustavan työllistymisturvan julkistus
- Omaehtoisen opiskelun helpottaminen työttömyysaikana
- Sovitellun päivärahan muuttaminen maksuperusteiseksi ja maksuviiveen lyhentäminen

2016

- Kilpailukyky sopimus ja hallituksen esittämien pakkolakien torjuminen
- Työtaturma- ja ammattitautilainsäädännön kokonaisuudistus

2015

- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakien uudistus

2014

- Laki ammatillisen osaamisen kehittämisestä
- Työttömyysturvan uudistukset, mm. työssäoloehto lyheni kuuteen kuukauteen, omavastuu aika lyheni viiteen päivään ja työttömyysetuuksiin tuli 300 euron suojaosa

2013

- Työllisyys- ja kasvusopimus

2012

- Työurasopimus

2010

- Laki yhteistoiminta-asiamiehestä ja tämän toimistosta

2007

- Työntekijän työeläkelaki
- Yt-lain uudistus

2006

- Työsuojelun valvontalain uudistaminen
- Tilaajavastuulaki
- Samapalkkaohjelma
-)

2005

- Työeläkeuudistus
- Tasa-arvolain kokonaisuudistus
- Vuosilomalain uudistus

2003

- Työttömyysturvalain uudistus
- Uusi työturvallisuuslaki
- Tapaturma- ja ammattitaitolain uudistus
- Perhevapaiden uudistus
- Koululaisten iltapäivähoito

2002

- Uusi työterveyshuoltolaki
- Sopimus helatorstaista voimaan (helatorstai lyhentää työaikaan ansioita alentamatta)

2001

- Uusi työsopimuslaki

1999

- Varhaiseläkeuudistus

1997

- TT-SAK yleiset sopimukset

1996

- Päivähoitolaki
- Työaikalain kokonaisuudistus
- Epätuottavissa työsuhteissa olevien eläketurva
- Vuosilomalain osittaisuudistus
- Yhteistoimintalain uudistus

1995

- Vuorotteluvapaa
- Työaikalaki
- Yt-lain muutokset: Eurooppa-tason konserniyhteistyö

1991

- SAK-STK koulutussopimus ja SAK-STK irtisanomissuojasopimus uusitaan

1990

- Konserniyhteistyötä koskevat säännökset yhteistoimintalakiin, muutokset voimaan 1.1.1991.
- Työajan lyhennys (loppiainen 1.1.1992 alkaen)
- SAK-STK ja SAK-LTK luottamusmiessopimukset. SAK-STK lomapalkkasopimus uusitaan
- Työajan lyhennys joko päivittäisestä tai viikkotyöajasta tai sitten kokonaisina lomapäivinä, ns. pekkaspäivinä

1988

- Työsopimuslain ja yhteistoimintalain uudistukset hyväksytään työnantajajärjestöjen vastustuksesta huolimatta
- Henkilörekisterilaki
- Yksilölliset työajat lakisääteiksi
- Kotihoidontuki laajenee

1987

- Työturvallisuuslainsäädäntöä muutettiin, työsuojeluvaltuutetulle oikeus keskeyttää vaarallinen työ
- Aikuisten opintotuki

1986

- Tasa-arvolaki hyväksytään, laki voimaan 1.1.1987

1985

- Laki kotihoidontuesta

1984

- Tulopoliittinen kokonaisratkaisu, ns. Pekkanen II, johon sisältyi vuonna 1986 alkava työajan lyhennys 16/32 tuntia
- Ansiosidonnainen työttömyysturva

- Laki irtisanomismenettelystä
- SAK-STK irtisanomissuojasopimuksen uudistaminen uutta lakia vastaavaksi
- SAK-LTK irtisanomissuojasopimus
1981
- Keskitetty työehto- ja talouspoliittinen ratkaisu, ns. Pekkanen I
1980
- Opintovapaaalaki
- Äitiyspäivärahan pidennys ja vanhempainloma
- Ensimmäiset työehtosopimukset, jotka mahdollistivat, että sairaanlapsen hoitajana voi äidin suostumuksella olla myös lapsen isä
1979
- Talvilomaoikeuden laajentaminen
1978
- Yhteistoimintalaki
- Työterveyshuoltolaki
- Talviloma vuosilomalakiin
- Isyysloma 12 päivää
- SAK-STK irtisanomissuojasopimuksen uudistaminen
1977
- Talviloma
1976
- Ryhmähenkivakuutus
1974
- Tulopoliittinen kokonaisratkaisu ns. Lindblom-sopimus: lapsilisien korotus, äitiysloma 7 kuukautta, verohelpotuksia, ansiokehitystakuu
1973
- Vuosilomalain uudistus
- Työsuojelunvalvontalaki, työsuojeluhallinto, työsuojeluvaltuutetut vuonna 1974.
1972
- Tulopoliittinen kokonaisratkaisu ns. HL (Hämäläinen-Laaturinen) -sopimus: lomaltapaluuraha 10 % lomapalkasta, sairausajan palkkaetujen parantaminen
1971
- Neljän viikon vuosiloma vuonna 1973. SAK-STK koulutussopimus ja tiedotussopimus
1970
- Työsopimuslain uudistus: irtisanomissuoja, luottamusmiesoikeudet, kokoontumisoikeus, syrjintäkielto
- Toinen tulopoliittinen kokonaisratkaisu, ns. Liinamaa II (allekirjoitettu 11.9.1969, sopimuskausi 1.1.-31.12.1970): erorahajärjestelmä
- SAK-LTK yleissopimus, luottamusmiessopimus ja turvallisuustyösopimus
1969
- SAK-STK luottamusmiessopimus
- SAK-LTK rationalisointisopimus
1968
- Ensimmäinen tulopoliittinen sopimus, ns. Liinamaa I (allekirjoitettu 27.3.1968, sopimuskausi 1.1.1969-31.12.1969)
1967
- SAK-STK lomapalkkasopimus
- Uusi ammattitautilaki
1966
- SAK-STK irtisanomissuojasopimus
1965
- SAK, SAJ ja TVK sopivat STK:n kanssa, että vuonna 1966 aloitetaan siirtyminen 40 tunnin viikkotyöaikaan

- Lyhennettyyn työviikkoon siirrytään 1.1.1970 mennessä
1960
- Vuosilomalain muutos, vuosiloma 18-24 päivää
1959
- Yleiseksi työajaksi 45 tuntia viikossa, keskeytymättömässä kolmivuorotyössä 42 tuntia
1958
- Työturvallisuuslaki
1948
- Lapsilisälaki
- Tapaturmavakuutuslaki
1947
- Valtakunnalliset työehtosopimukset muotoutuneet työehtosopimusjärjestelmäksi
- Yleissopimuksen ja työehtosopimusten mukaiset luottamusmiehet vakiintuneeksi osaksi suomalaista työelämää
1946
- SAK-STK yleissopimus uusitaan
- Laki tuotantokomiteoista
- Työsopimuslain uudistus, laki työriitojen sovittelusta ja laki työtuomioistuimesta
- Työaikalain muutos pidentää vuosiloman 12-14-päiväiseksi
1944
- SAK:n ja STK:n ensimmäinen yleissopimus
1940
- SAK:n ja STK:n yhteinen julkilausuma, ns. tammikuun kihlaus
- STK tunnustaa SAK:n työläisten edustajaksi ja keskinäiset neuvottelut tarpeellisiksi
1939
- Vuosilomalaki, vuosiloma vakinaisissa töissä 5-12 päivää
1937
- Kansaneläkelaki
1927
- Ammattientarkastuslakiin työläistarkastajat
1923
- Työehtosopimuslaki
1922
- Työsopimuslaki, vuosiloma 4–7 päivää
1895
- Tapaturmakorvauslaki
1889
- Asetus työväen suojelusta, ammattientarkastajat